

Слово Кобзаря

щоквартально

ISSN 2930-2527

30 вересня 2025 року, номер 15

Slovo Kobzara | tromjesečnik UKPD Kobzar Zagreb

**У ХОРВАТІЇ ВІДБУЛАСЯ ДРУГА
МІНІСТЕРСЬКА ЗУСТРІЧ УКРАЇНА-
ПІВДЕННО-СХІДНА ЄВРОПА / с.4**

**ВЛАДИКА МІЛАН СТІПІЧ СЛУЖИВ
ЛІТУРГІЮ ЗА УКРАЇНУ З НАГОДИ ДНЯ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ / с.9**

**ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ «ВНЕСОК
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У
ХОРВАТСЬКУ КУЛЬТУРУ» В РАМКАХ
ЛИПОВЛЯНСЬКИХ ЗУСТРІЧЕЙ
2025 / с.11**

**УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ КОЛЕДЖУ
СВЯТОГО ІГНАТІЯ (ШВЕЦІЯ) В
ЗАГРЕБІ / с.13**

**МІЖНАРОДНИЙ ТРАДИЦІЙНИЙ
КУЛЬТУРНИЙ МАНІФЕСТАЦІЙНИЙ
ЗАХІД “ДНІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
- ЗАГРЕБ 2025” ОРГАНІЗАТОР: УКПТ
“КОБЗАР” – ЗАГРЕБ / ЗАГРЕБ, 4 ТА 5
ЖОВТНЯ 2025 РОКУ / с.17**

**ЗАВЕРШЕНА ВОСЬМА КНИГА
«УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: МАТЕРІАЛИ
ТА ДОКУМЕНТИ» ОЧІКУЄ НА
ВИДАННЯ / с.18**

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕДАКТОРА / с.2

ДУБРОВНИЦЬКИЙ ФОРУМ 2025: ХОРВАТІЯ ТА ДУБРОВНИК ЯК ВАЖЛИВИЙ ЦЕНТР ЄВРОПЕЙСЬКОГО, ТРАНСАТЛАНТИЧНОГО ТА ГЛОБАЛЬНОГО ДІАЛОГУ / с.3

У ХОРВАТІЇ ВІДБУЛАСЯ ДРУГА МІНІСТЕРСЬКА ЗУСТРІЧ УКРАЇНА-ПІВДЕННО-СХІДНА ЄВРОПА / с.4

УКРАЇНСЬКИЙ КАРДИНАЛ МИКОЛА БИЧОК ВІДСЛУЖИВ АРХИЄРЕЙСЬКУ ЛІТУРГІЮ СВЯТОГО ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО В ЦЕРКВІ УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ В РІЄЦІ / с.5

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЛІТУРГІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТА ХОРВАТСЬКИХ ВІРНИХ ТА ВІЗИТ ДО ЦЕНТРУ РОЗВИТКУ ТА ІНТЕГРАЦІЇ «СВЯТОГО ВІДА» / с.6

«ХОРВАТІЯ МАЄ УНІКАЛЬНИЙ ДОСВІД ЗЦІЛЕННЯ РАН ВІЙНИ», — ГЛАВА УГКЦ ДО ПОСЛА ХОРВАТІЇ В УКРАЇНІ АНІЦІ ДЖАМИЧ / с.8

ВЛАДИКА МІЛАН СТИПІЧ СЛУЖИВ ЛІТУРГІЮ ЗА УКРАЇНУ З НАГОДИ ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ / с.9

ЛИПОВЛЯНСЬКІ ЗУСТРІЧІ 2025 / с.10

У ЛИПОВЛЯНАХ УРОЧИСТО ВІДКРИЛИ ЛИПОВЛЯНСЬКІ ЗУСТРІЧІ – НАЙБІЛЬШИЙ ТА НАЙЗНАЧНИШИЙ КУЛЬТУРНИЙ ЗАХІД НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ХОРВАТІЇ, З ТРАДИЦІЄЮ, ЩО НАЛІЧУЄ ПОНАД ПІВСТОЛІТТЯ / с.10

ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ «ВНЕСОК НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ХОРВАТСЬКУ КУЛЬТУРУ» В РАМКАХ ЛИПОВЛЯНСЬКИХ ЗУСТРІЧЕЙ 2025 / с.11

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО НАПРИКІНЦІ 1292-ГО ДНЯ ВІЙНИ / с.12

ГЛАВА УГКЦ ПРО ТИХ, ХТО НА ФРОНТІ, І ТИХ, ХТО ЗА КОРДОНОМ: «МИ ПОВИННІ ВЧИТИСЯ ЄДНАТИСЯ В ІМ'Я БОГА І УКРАЇНИ» / с.13

УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ КОЛЕДЖУ СВЯТОГО ІГНАТІЯ (ШВЕЦІЯ) В ЗАГРЕБІ / с.13

ЗАВЕРШЕНІ ДУХОВНІ ВПРАВИ В КРИЖЕВЦЯХ / с.14

У ПАРИЖІ ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ КОАЛІЦІЇ ОХОЧИХ, ПІД ЧАС ЯКОГО ОБГОВОРILI ГОТОВНІСТЬ КОЖНОЇ З КРАЇН ЗРОБИТИ ВНЕСОК У ГАРАНТУВАННЯ БЕЗПЕКИ / с.15

26-ТА ПЛЕНАРНА ЗУСТРІЧ ЄПІСКОПІВ СХІДНО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ЄВРОПИ У ВІДНІ / с.15

МІЖНАРОДНИЙ ТРАДИЦІЙНИЙ КУЛЬТУРНИЙ МАНІФЕСТАЦІЙНИЙ ЗАХІД «ДНІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ - ЗАГРЕБ 2025» ОРГАНІЗАТОР: УКПТ «КОБЗАР» – ЗАГРЕБ / ЗАГРЕБ, 4 ТА 5 ЖОВТНЯ 2025 РОКУ / с.17

ЗАВЕРШЕНА ВОСЬМА КНИГА «УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: МАТЕРІАЛИ ТА ДОКУМЕНТИ» ОЧІКУЄ НА ВИДАННЯ / с.18

НЕЗНИЩЕННІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ТАЛАНТУ / с.24

ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНЬОГО ТОВАРИСТВА «КОБЗАР» У ВИСВІТЛЕНІ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ХОРВАТІЇ / с.26

ЕКСПЕРТНИЙ АНАЛІЗ ТА РЕЦЕНЗІЯ СЬОМОЇ АНТОЛОГІЇ «УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: МАТЕРІАЛИ ТА ДОКУМЕНТИ» (КН.7. ПІДГОТУВАВ СЛАВКО БУРДА. ЗАГРЕБ, 2024.) / с.28

ГОЛОВНА СТОРІНКА: УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИК ЯКІВ ГІЗДОВСЬКИЙ (SHUMGALLERY.COM)

ISSN 2939-2527

SLOVO KOBZARA

Nakladnik: UKPD «KOBZAR» ZAGREB

Za nakladnika: Slavko Burda

UREDNIŠTVO

Slavko Burda, glavni urednik • Jelisaveta Batinić, lektor za ukrajinski jezik • Sergej Burda, priprema za tisak • Etna Nikić, dopisnik • Kristijan Dobroslav Zuzija, dopisnik

ZAGREB, 2025.

Časopis «Slovo Kobzara» se izdaje uz financijsku podršku Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske.

СЛОВО КОБЗАРЯ

Видавець: УКПТ «КОБЗАР» ЗАГРЕБ

Для видавця: Славко Бурда

РЕДАКЦІЯ

Славко Бурда, головний редактор • Єлисавета Батинич, лектор української мови • Сергій Бурда, додрукарська підготовка • Етна Нікіч, кореспондент • Крістіян Доброслав Зюзія, кореспондент

ЗАГРЕБ, 2025

Журнал «Слово Кобзара» видається за фінансової підтримки Ради національних меншин Республіки Хорватія.

IMPRESSUM

Ukrajinsko kulturno-prosvjetno društvo «Kobzar» Zagreb • Ustrinska ulica 13., 10000 Zagreb, Republika Hrvatska • slavkoburda.hr@gmail.com • zagreb.kobzar@gmail.com

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕДАКТОРА

Після успішної роботи у першому півріччі 2025 року українсько-культурне просвітне товариство «Кобзар» – Загреб, окрім щоденної діяльності, успішно подано піврічний звіт про роботу товариства до Ради національних меншин Республіки Хорватія та розпочинає підготовку до проведення міжнародного культурного заходу «Дні української культури – Загреб 2025».

Відомо, що у першому півріччі було надруковано книгу Сергія Бурди «Українські біографії», а також два випуски журналу «Слово Кобзаря». Двічі презентували монографію «Українські біографії», про яку ми писали у другому випуску цього річного журналу «Слово Кобзаря». Ми також працювали над розповсюдженням монографії, обов'язкові примірники якої були доставлені до Бібліотеки Національного університету в Загребі, Центральної бібліотеки русинів та українців Республіки Хорватія, Ради національних меншин, а також усім тим, кому регулярно надсилаються всі опубліковані видання. Третю презентацію цієї вдало написаної монографії планують провести 4 жовтня 2025 року в рамках культурного заходу.

Цьогорічний культурний міжнародний традиційний культурний захід „Дні української культури – Загреб 2025». присвячуємо 110-річчю з дня народження та 40-річчю з дня смерті відомого американського, українського та світового художника, графіка, дизайнера, скульптора, живописця Якова Гніздовського, який навчався в Академії образотворчих мистецтв у Загребі та закінчив його з відзнакою в 1944 році. Пізніше він покинув Хорватію, поїхав до Німеччини, потім до Америки, деякий час навчався в Парижі, а потім повернувся до Америки. Слід зазначити, що його роботи знаходяться у відомих галереях світу, і навіть прикрашали стіни Білого дому у Вашингтоні, коли президентом був Джон Кеннеді. Яків Гніздовський помер у 1985 році в Америці, а пізніше його останки були перевезені до України та поховані на Личаківському кладовищі, де йому було встановлено пам'ятник.

У цьому третьому кварталі ми успішно завершили всі приготування до видання восьмої антології «Українці Хорватії: Матеріали та підготовки» та видали її в робочому цифровому вигляді, де її зміст із 30 опублікованими творами 21 автора стане основними темами презентацій на міжнародній науково-практичній конференції в рамках культурного заходу «Дні української культури – Загреб 2025».

Також будуть представлені інші книги, такі як поетична збірка «Україна» Івіці Юрійовича, а також ми хотіли б представити книгу «День після війни», яку написали та видали менш ніж за день студенти Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ДОГОВІР ПРО МАЙБУТНЮ СПІВПРАЦЮ -
ФІЛИП ПРОНИК, ЄВГЕН КУЛЕБА ТА СЛАВКО БУРДА

Співпраця УКПТ «Кобзар» – Загреб з кількома університетами та інститутами України та з великою кількістю науковців, професорів та викладачів успішно продовжується. Кількість охочих до співпраці щодо видання антології «Українці Хорватії: Матеріали та документи» зростає день у день. Після підписання та домовленості про співпрацю в регіональній українській асоціації «Альпе Ядран» та з уже підписаною угодою про співпрацю з Прикарпатським національним університетом імені «Василя Стефаника» з Івано-Франківська, цього року плануємо підписати співпрацю з Культурно-мистецьким товариством «Іван Сенюк – Вуйко» з міста Кула у Воєводині.

Ми успішно відзначили та святкували День прапора та День Незалежності України у Загребі.

Окрім міжнародної науково-практичної конференції, ми також готуємо разом з нашими гостями насичену культурно-мистецьку музичну програму, яку представимо біля пам'ятника Тарасу Шевченку, на відкритті художньої виставки Володимира Провчія, Якова Гніздовського та Тетяни Позднякової-Лукомської, а також на вечірньому концерті пісень та музики за участю культурних товариств та солістів з Хорватії, України, Сербії, Словенії, Угорщини, Італії та Німеччини.

На другий день культурного заходу ми візьмемо участь у Святій Літургії та молитві за мир в Україні, а після цього проведемо концерт духовної музики.

Користуючись нагодою, ми, як організатори цих культурних заходів у рамках Загребського культурного заходу, запрошуємо вас на ці наші заходи, які ми організовуємо за підтримки Ради національних меншин.

У цьому випуску журналу «Слово Кобзара» на самому початку ми в хронологічному порядку описали деякі політико-дипломатичні події, пов'язані з Україною та Хорватією, а також заходи, організовані Крижевецькою єпархією та нашою греко-католицькою парафією Святих Кирила і

Методія в Загребі, в яких ми, як члени УКПТ «Кобзар» – Загреб, також були зацікавлені, і велика кількість наших членів відгукнулася на ці події.

Журнал продовжує статтями про завершену підготовку до восьмої антології «Українці Хорватії: матеріали та документи» та очікує на її публікацію, найімовірніше, у 2026 році, коли ми отримаємо фінансову підтримку від Ради національних меншин Республіки Хорватія.

Також є інші статті про наше УКПТ «Кобзар» - Загреб та про нашого талановитого члена товариства Сергія Бурди, написані доктором історичних наук, професором Володимиром Сергійчуком, завідувачем кафедри світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка. На завершення, експертний аналіз та рецензія на сьому книгу «Українці Хорватії: Матеріали та документи», написану науковцем, професором Інституту досліджень української діаспори імені Любомира Винара Національного університету «Острозька академія» Аллою Атаманенко.

Славко Бурда

ДУБРОВНИЦЬКИЙ ФОРУМ 2025: ХОРВАТІЯ ТА ДУБРОВНИК ЯК ВАЖЛИВИЙ ЦЕНТР ЄВРОПЕЙСЬКОГО, ТРАНСАТЛАНТИЧНОГО ТА ГЛОБАЛЬНОГО ДІАЛОГУ

Вісімнадцята міжнародна конференція Дубровницький форум відбулася в Дубровнику, символі хорватської дипломатичної спадщини, міжкультурного діалогу та міжнародної співпраці, 11 та 12 липня 2025 року під загальною темою «Каналізації змін», об'єднавши політичних лідерів, експертів, науковців та молодих лідерів з Європи та світу. Дводенний захід, організований Міністерством закордонних та європейських справ Республіки Хорватія, зібрав близько 500 учасників, включаючи високопосадовців з численних країн, та надав платформу для відкритого обговорення ключових викликів та можливостей у часи поглиблення глобальних розбіжностей та прискорення змін.

Акцент був зроблений на відновленні довіри, зміцненні обороноздатності Європи, співпраці між «глобальною Північчю та Півднем», трансатлантичних відносинах та ролі штучного інтелекту в конкурентоспроможності та безпеці Європи.

Відкриваючи Форум, виступили Голова Хорватського парламенту Гордан Яндрокевич, Голова Національних зборів Словенії Уршка Клакочар Зупанчич та Голова Парламентської Асамблеї Ради Європи Теодорос Русупулос, які наголосили на важливості взаєморозуміння,

поваги до людської гідності та спільних дій у подоланні викликів сьогодення.

На Форумі було проведено 17 панельних дискусій та два спеціальні заходи, в яких взяли участь високопосадовці з Хорватії та за кордоном, зокрема прем'єр-міністр Республіки Хорватія Андрей Пленкович, який, окрім низки двосторонніх зустрічей, взяв участь у центральній панелі лідерів «Керівництво змінами». Серед учасників були численні високопосадовці з Африки, Азії, Європи, Латинської Америки та Сполучених Штатів, а також генеральні секретарі ОЕСР та Світової організації торгівлі (СОТ), а також представники міжнародних організацій НАТО, ООН та ОБСЄ. Особливої уваги заслуговує участь Генерального секретаря ОЕСР Матіаса Корманна, який очолив захід, присвячений прогресу Хорватії у виконанні критеріїв вступу та членства в ОЕСР. У цьому контексті було підтверджено, що Республіка Хорватія досягла значного та визнаного прогресу та знаходиться на порозі повноправного членства, з чіткою підтримкою подальших кроків реформ на цьому шляху.

Теми панельних дискусій були різноманітними: від майбутнього світової торгівлі, європейської оборони, цифрової трансформації та штучного інтелекту до питань безпеки та інтеграції на Західних Балканах та нових регіональних ініціатив, таких як Новий пакт для Середземномор'я та Ініціатива трьох морів. Особливу увагу також було приділено обговоренню різних інтерпретацій західних цінностей та ролі молодих лідерів із Заходу та решти світу у глобальній співпраці.

Історична рефлексія: 30 років з часу Сплітської декларації

Форум також був відзначений урочистою програмою з нагоди 30-ї річниці Сплітської декларації, яка 22 липня 1995 року підтвердила союз між Хорватією та Боснією та Герцеговиною, відкривши таким чином шлях до припинення війни та створивши політичні передумови для підписання Дейтонської мирної угоди. У дискусії взяли участь ключові діячі того періоду, зокрема колишні міністри закордонних справ, дипломати та історики, з посланнями миру та важливості історичної правди як запоруки та зобов'язання для майбутнього відносин між Хорватією та Боснією та Герцеговиною.

Міністерська зустріч України з країнами Південно-Східної Європи

У рамках Форуму також відбулася міністерська зустріч України з країнами Південно-Східної Європи, на якій було вкотре підтверджено підтримку суверенітету, територіальної цілісності та демократичних прагнень України. Міністр Грліч Радман заявив, що немає вільної та процвітаючої Європи без вільної та процвітаючої України. Окрім Міністра Грліча Радмана та Міністра закордонних справ України Андрія Сібіги, у міністерській зустрічі взяли участь представники Албанії, Чорногорії, Греції, Косово, Молдови, Румунії, Північної Македонії, Словенії, Сербії та Туреччини.

Завершуючи Форум, Міністр Грліч Радман наголосив, що Дубровницький форум є платформою, яка виконує роль мосту між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем, ідеальним місцем для сприяння діалогу, співпраці та управління змінами в напрямку кращого майбутнього.

Прес-реліз Міністерства закордонних та європейських справ Республіки Хорватія

У ХОРВАТІЇ ВІДБУЛАСЯ ДРУГА МІНІСТЕРСЬКА ЗУСТРІЧ УКРАЇНА-ПІВДЕННО-СХІДНА ЄВРОПА

У суботу, 12 липня, у Дубровнику, Хорватія, за спільного головування міністра закордонних справ України Андрія Сібіги та його хорватського колеги Гордана Грліча Радмана відбулася друга міністерська зустріч Україна-Південно-Східна Європа.

Цей формат був ініційований українською стороною та свідчить про лідерство нашої держави в зміцненні Європи. Перша його зустріч відбулася 17 січня 2025 року в Києві, коли до столиці України на запрошення міністра Андрія Сібіги завітали колеги з Албанії, Боснії і Герцеговини, Молдови, Північної Македонії, Румунії, Словенії, Туреччини, Хорватії та Чорногорії.

За цей час відбулися чотири успішні зустрічі лідерів, зокрема нещодавній саміт в Одесі за головування Президента України Володимира Зеленського. Міністерська зустріч у Дубровнику стала продовженням його домовленостей.

Разом з Україною та Хорватією в зустрічі у Дубровнику взяли участь Албанія, Боснія і Герцеговина, Греція, Косово, Молдова, Північна Македонія, Румунія, Сербія, Словенія, Туреччина та Чорногорія.

«Я вдячний Хорватії та моєму другу Гордану за організацію цієї зустрічі. Цей формат був ініційований українською стороною як рівноправне об'єднання однодумців, які прагнуть жити в сильній, безпечній та

процвітаючій Європі. Завдяки такій спільності цілей і взаємоповазі маємо динамічний розвиток: вже відбулися чотири успішні саміти лідерів, а зараз — друге міністерське засідання. Дякую вам за активну роботу над розбудовою спільного європейського майбутнього», — заявив Андрій Сибіга.

Міністр висловив вдячність країнам-учасникам за підтримку України в протидії російській агресії та підтвердив, що наша держава не є конкурентом для жодної країни ЄС або країн-кандидатів.

«Ми є партнерами, а не конкурентами на нашому спільному шляху до більшої та сильнішої Європи. І насправді розширення Євросоюзу — це не розширення, а возз'єднання. Бо йдеться про наше повернення до спільного дому, до якого ми завжди належали історично, культурно та цивілізаційно», — підкреслив міністр.

Україна готова робити свій внесок у загальноєвропейську безпеку та процвітання — у торгівлі, логістиці, енергетиці, продовольчій безпеці, військових технологіях та інноваціях у сфері оборони, ІТ, протидії дезінформації та гібридним загрозам, зміцненні соціальної згуртованості та національної стійкості.

Глава МЗС зауважив, що переговори про вступ до ЄС повинні бути заснованими на об'єктивній оцінці заслуг, а будь-які політичні перешкоди на шляху до відкриття переговорних кластерів неприпустимі.

Міністр підтвердив відданість України мирним зусиллям і прагнення відновити справедливий мир. Він наголосив, що Москва відкидає мирні зусилля США та прагне продовжувати війну. Відтак єдиний ефективний спосіб зупинити Путіна — позбавити його військову машину ресурсів. Глава МЗС закликав до посилення євроатлантичного тиску на Москву задля примусу її до миру.

Міністр також нагадав про успішну Конференцію з відновлення, яка відбулася напередодні в Римі та зауважив, що Дубровник є прикладом успішного повоєнного відновлення наприкінці XX століття—цей досвід і приклад є важливими для України. Глава МЗС запросив країни формату взяти активну участь у відновленні та відбудові України, щоб разом зробити її історією успіху.

За результатами зустрічі сторони формату ухвалили спільне комюніке, в якому висловили підтримку Україні в протидії агресії РФ, підтримали вступ нашої держави в ЄС і НАТО, закликали до посилення тиску на Росію та зміцнення України, зайняли принципову позицію щодо притягнення російських злочинців до відповідності та нагальності відновлення всеосяжного, справедливого, та стійкого миру для України.

Опубліковано 13 липня 2025 року - Міністерство закордонних справ України

УКРАЇНСЬКИЙ КАРДИНАЛ МИКОЛА БИЧОК ВІДСЛУЖИВ АРХИЄРЕЙСКУ ЛІТУРГІЮ СВЯТОГО ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО В ЦЕРКВІ УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ ДІВИ МАРІЇ В РІЄЦІ

У 5-ту неділю після П'ятидесятниці та на згадку святих отців перших шести Вселенських соборів, 13 липня 2025 року, єпископ Микола Бичок, наймолодший кардинал Католицької Церкви та єпископ Мельбурна Української Греко-Католицької Церкви, відслужив Архиєрейську Літургію святого Івана Золотоустого в церкві Успіння Пресвятої Діви Марії (відомій як Велика Церква або Ассунта) в Рієці. Кардинала Бичка супроводжував єпископ Мілан Стіпіч, єпископ Крижевацький, два українські греко-католицькі єпископи, єпископ Петро Лоза та Михайло Колтун, а також греко-католицькі та римо-католицькі священики та два диякони.

На літургію зібралися греко-католики, переважно українці з околиць Рієки, а також віряни римо-католицької церкви з цієї парафії.

Кардинал Бичок, інтерпретуючи євангельський уривок, у якому Ісус вигнав демонів з одержимого чоловіка в районі Герасина, зазначив, що Ісус, так само як прийшов допомогти тому регіону, приходять і до міста Рієка, щоб зустрітися з тими, хто плаче, допомогти тим, хто потребує допомоги, показати, що Він не далеко, а дуже близько до нас. «Сьогоднішня Євангелія показує нам, що існують два світи: євангельський світ добра та диявольський світ зла.» Ісус навчив нас, як вигнати цей злий світ — через молитву та піст. «Тому завжди поважайте та практикуйте молитву й піст», — наголосив кардинал.

Говорячи про сім'ю, кардинал Бичок зазначив: «Багато сімей, не лише українських, переживають труднощі та злидні через війну». Але не тільки ті. Усі сім'ї у світі переживають велику кризу, якщо не кризу, то часто відчувають великий стрес. Суспільство 21-го століття хоче представити нам форму сім'ї, яка є абсолютно протилежною та відмінною від тієї, яку ми, як християни, уявляємо. Перш за все, сім'я —

це мала «домашня Церква», в якій дитина, дорослішаючи, все більше пізнає Божу любов. «Тому ми сьогодні особливо молимося за всі родини в Хорватії та всі українські родини, які постраждали від війни», – закликав кардинал Бичок.

Насамкінець український кардинал подякував Рієцькій архієпархії та парафіяльному священику Ассунті дон Францетичу за гостинність, а також усім, хто прийшов на літургію. «Твої слова, а особливо твої очі, зворушили мене найбільше.» Дякуємо також єпископам, черницям, монахам, які тут з нами, та хору, який співав ангельськими голосами. Дякую також усій Католицькій Церкві в Хорватії, яка відкрила свої серця та двері для біженців з України. «Нехай Господь благословить наші родини, Хорватію та Україну», – підсумував кардинал.

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЛІТУРГІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТА ХОРВАТСЬКИХ ВІРНИХ ТА ВІЗИТ ДО ЦЕНТРУ РОЗВИТКУ ТА ІНТЕГРАЦІЇ «СВЯТОГО ВІДА»

Кардиналу Миколі Бичку 45 років, і він служить в Австралії, де він є єпископом Української греко-католицької єпархії Святих Петра і Павла в Мельбурні, а його єпархія охоплює всіх українських греко-католиків в Австралії, Новій Зеландії та Океанії.

Після літургії всіх присутніх привітав настоятель парафії Ассунти, дон Санджін Францетич, який вже відкрив двері своєї парафії для католиків східного обряду в останні тижні, оскільки церква Святих Фабіана та Себастьяна, де регулярно збираються греко-католики Рієки, зараз ремонтується. Парох Францетич запросив греко-католицького пароха в Рієці о. Андрія Сав'як служитиме греко-католицьку літургію св. щонеділі о 10:00 ранку в Ассунті. Іван Златоуст.

Після святої літургії кардинал Бичок разом з єпископом Стіпічем відвідав Центр розвитку інтеграції Карітас Святого Віда для допомоги вразливим групам, який допомагає українським біженцям в районі Рієки, та зустрівся з архієпископом і митрополитом Рієки монсенйором. Мате Узініч.

Крижевецька єпархія та Новий лист

У найстарішому храмі Рієки Успіння Діви Марії (Ассунта/ Вела Црківа) у неділю, 13 липня, віряни мали можливість відсвяткувати архієрейську літургію разом з вірянами греко-католицької віри. Літургію очолив кардинал Австралії, Нової Зеландії та Океанії Микола Бичок у сопричасті з єпископом Крижевецьким Міланом Стіпічем, єпископами з України Петром Лозою та Михайлом Колтуном, отцем Андрієм Савяком, головою пастирської місії для греко-католиків у Рієці, та греко-католицькими священиками. У сопричасті з ними літургію також відслужили парафіяльний священик Санджін Францетич, Нікола Уравіч, уповноважений у справах осіб у богопосвяченому житті, та уповноважений з питань молодіжного служіння Рієцької архієпархії Лаврент Кружич. Літургія відправлялася українською мовою, за винятком проповіді та вітальної промови, а також подяки кардинала Бичка, яку синхронно перекладав хорватською мовою єпископ Мілан Стіпіч. Хоровий спів, який має виняткове значення в цій літургії, забезпечив український мішаний хор «Червона калина» під керівництвом Таїси Примак. У літургії також взяли участь президент Культурного – просвітнього товариства «Рушняк» Приморсько - Горанської жупанії Володимир Провчі та Славко Бурда, президент Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» із Загреба.

Перед початком літургії парафіяльний священик Санджін Францетич звернувся до зібраних вірян, сказавши, що цією літургією «ми свідчимо про красу життя та єдність віруючих. Ось три прапори: папський, хорватський та український. Цей український не лише двоколірний, а й має написані на ньому імена ветеранів, які одужують тут, у Хорватії. Нехай це буде для нас знаком і стимулом до молитви!».

При вході до церкви кардинала Бичка зустріли діти з української греко-католицької громади, які на знак привітання пропонували йому традиційно випечений хліб для благословення.

У своїй проповіді кардинал Бичок сказав вірянам: «Для мене велика радість бути сьогодні з вами в місті Рієка. Я радий служити Службу Божу та молитися за ваші потреби. Господь приходить, щоб знайти та спасти загublених, Господь приходить до людини, щоб бути з нею, щоб зцілити її». Посилаючись на слова Євангелія, кардинал Бичок нагадав, що «Господь часто йде до язичників. Ми вже могли чути в попередньому Євангелії, як сотник іде до Ісуса, щоб зцілити свого слугу, і Ісус допомагає йому. Сотник каже, що Ісус скаже одне слово і зцілить мого слугу.

Одного слова Божого достатньо, щоб зробити диво, одного слова достатньо, щоб зцілити людину. Сьогодні ми чуємо, як Ісус говорить зі своїми учнями про людей, які є дивними і живуть у гробницях. Коли нечистий дух входить у людину, вона перетворюється на смерть. Ісус виганяє нечистого духа з людини, і він хоче ввійти в свиней, які є нечистими тваринами для євреїв. Люди, яких Ісус зцілює, стають здоровими та нормальними. Однак, навіть коли ми здорові, існує небезпека, про яку попереджає Ісус, а саме, що ми прагнемо матеріального світу і задовольняємося тим, що тлінне. Ісус прийшов до геразинів, щоб зустрітися з людьми, які страждають, але він також прийшов, щоб показати, що існує світ зла. Шлях протистояти цьому світу – це молитва та піст». Згадуючи синодальний шлях, кардинал сказав: «Ми повернулися сюди з Риму. Там ми брали участь у зустрічі під назвою «Духовна турбота про сім'ю». Сім'я – це «домашня Церква», але сьогодні всі сім'ї у світі переживають кризу. Ми хочемо представити таку форму сім'ї, яку ми, як віруючі, не можемо собі уявити. У сім'ї зростає віра, і дитина вчиться любити Бога. Тому нехай Господь благословить наші сім'ї, Хорватію та Україну!»

Під час цієї літургії всі віряни мали можливість прийняти Святе Причастя у традиційний спосіб греко-католицької літургії, зі схрещеними на грудях руками та з легким поклоном, на який вони з радістю відповіли.

Наприкінці літургії кардинал Микола Бичок подякував Крижевацькій єпархії та єпископу Стіпічу за запрошення. Він подякував усім присутнім за те, що прийшли. Він висловив особливу радість від того, що його зустріли діти при вході до церкви, зазначивши, що його «ще більше вразили їхні погляди, ніж слова». Він також подякував єпископам Петру та Михайлу. Він також подякував співробітникам та волонтерам Центру інтеграції розвитку Карітасу «Святий Від» за їхні зусилля та співпрацю. Він також подякував парафії Успіння Пресвятої Діви Марії, яка приймає церкву, за потреби цієї літургії, настоятелю Санджину Францетичу та отцю Андрію Сав'яку за духовний супровід та підтримку вірних, а також за регулярні літургії в каплиці Святих Фабіана та Себастьяна. «Дякую також усій Католицькій Церкві в Хорватії, яка відкрила свої серця, домівки та храми Божі для потреб наших вірян, які приїхали з України. Нехай

Всемогутній Бог благословить вас усіх!»

Після Святої Літургії віряни мали змогу поспілкуватися та сфотографуватися з кардиналом, єпископами та священиками, а також насолодитися спільною трапезою в парафіяльній залі.

Зустріч з кардиналом Бичком продовжилася в приміщенні Центру інтеграції розвитку «Святий Від». Зустріч провела координаторка центру Таїса Примац. Першою до зібрання звернулася Маріяна Меданіч, директорка Карітасу Рієцької архієпархії. «Для нас велика честь вітати вас тут сьогодні, Ваша Еміненціє, шановні єпископи. Це не великий центр, але він великий за тим, що в ньому відбувається, за тим, що в ньому робить Таїса. Цей центр був створений у відповідь на потреби близько 1500 українців, які щодня зверталися до Карітасу, щоб отримати матеріальну та фінансову допомогу. У цьому нам дуже допоміг проект «Допомога вразливим групам українських біженців – Фаза II», організований гуманітарною організацією Catholic Relief Services, яку очолює сестра Шарбела, яка значною мірою відповідає за роботу, яку виконує цей центр. Українцям потрібна не лише матеріальна допомога, а й соціалізація, суспільство та психосоціальна допомога.

Через гуманітарну організацію «Католицькі служби допомоги» 500 українців склали іспит з хорватської мови рівня Б, що є найважливішим кроком в інтеграції, співпраці та пошуку роботи. Щодня жінки та підлітки приходять, щоб стати волонтерами. Вони чудово інтегруються, і між ними зав'язуються дружні стосунки. Завдяки проекту «Загадай бажання» у співпраці з містом Рієка виникла значна співпраця. Завдяки цьому проекту ми допомагаємо близько 70 людям похилого віку, українським волонтерам, про яких у мене лише слова похвали. Я хотів би особливо наголосити на допомозі міста Рієка, представник якого сьогодні з нами, і яке допомагає нам забезпечити подальше функціонування центру. Ми молимося за Україну, за припинення війни та за те, щоб ваш народ безпечно повернувся до своїх домівок». На зібранні також виступила представниця міста Рієка Ясна Гргуріч Малович, заступниця Карли Мушковиц, керівника Адміністративного департаменту охорони здоров'я, соціального захисту та покращення

УКРАЇНСЬКИЙ КАРДИНАЛ МИКОЛА БИЧОК ОЧОЛИВ СВЯТУ ЛІТУРГІЮ В РІЄЦІ

якості життя. «Місто Рієка з першого дня простягнуло руку підтримки українському народу, ми долучилися до роботи цього інтеграційного центру, який дав нам місце єдності та зібрання. Завдяки цьому центру наші народи стали ближчими. Різні проекти допомогли українцям стати повноцінними членами суспільства. Ми також хотіли б подякувати Карітасу Рієцької архієпархії за співпрацю, особливо в проєкті «Загадай бажання». Сподіваюся, що такий візит додасть нам натхнення рухатися далі. Місто Рієка у 2025 році виділило 45 000 євро на подальшу роботу цього центру. Сподіваюся на подальшу, ще кращу та більшу співпрацю. Ми надаємо фінансову підтримку, але все залежить від вас та ваших волонтерів, яким я хотів би висловити особливий подяку».

Зрештою, перед зібранням звернувся сам кардинал Бичок. «Це мій другий візит до Хорватії за рік. Коли мене вперше призначили кардиналом, я відвідав Марійські святині, Меджугор'є та Крижевецьку дієцезію. Ми мали можливість помолитися в Загребському кафедральному соборі з нашою українською громадою. Це була чудова нагода відвідати і вас, подякувати Католицькій Церкві та вашому архієпископу Мато Узінічу за те, що вони відкрили для нас наші двері. Наш народ страждає вже давно. Офіційно війна почалася у 2022 році, але насправді вона почалася у 2014 році. Зараз за кордоном живе більше українців, ніж в Україні. Я був присутній, коли бомбардували Київ, на власні очі бачив дрони, ракети, що цілилися в місто. Незважаючи на те, що Росія хоче знищити український народ, ми молимося за мир і припинення конфлікту. Що таке справедливий мир? Справедливий мир – це коли окупант покараний за свої звірства, а ми, як жертви, виправдані. Коли Папу Лева XIV обрали, я звернувся до новообраного Папи: я попросив його помолитися за мир в Україні та активно працювати над встановленням миру та вирішенням гуманітарної кризи. Справедливий мир приносить Ісус Христос, а не могутні світові лідери. Я хочу, щоб ви були впевнені в підтримці та допомозі Папи Лева XIV. Ми з єпископом Петром бачили його кілька разів за останні кілька днів. Завдяки таким людям, як хорватський народ, ми все ще існуємо. Дякую Карітасу, представникам міста Рієка, які підтримали цей проєкт. Звідси я буду дивитися на дітей, відкривати вікно в їхні душі».

Кардинал Микола Бичок вручив пам'ятні подарунки – невеликі іконки святих – директорці Карітасу Маріані Меданіч, представниці міста Рієка Ясні Гргурич Малович та дітям, які зустріли його та скрасили зустріч своїми декламаціями та піснями. Він сам отримав подарунки у вигляді художніх картин, подарованих йому Таїсою Примак. Єдність увічнили на спільному фото перед собором Святого Віда.

Того ж дня архієпископ Мате Узініч з Рієки зустрівся з кардиналом Бичком, єпископом Міланом Стіпічем з Крижевців та іншими греко-католицькими священиками у Трсатській святині. У зустрічі взяв участь опікун францисканського монастиря Трсат, о. Крунослав Коціян, генеральний вікарій Рієцької архієпархії Маріо Томлянович і парох парафії Успіння Пресвятої Діви Марії Санджін Франчетич.

Єва Маркович - Новини архієпархії, переклад Славко Бурда

«ХОРВАТІЯ МАЄ УНІКАЛЬНИЙ ДОСВІД ЗЦІЛЕННЯ РАН ВІЙНИ», — ГЛАВА УГКЦ ДО ПОСЛА ХОРВАТІЇ В УКРАЇНІ АНІЦІ ДЖАМИЧ

20 серпня у Патріаршому центрі в Києві Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав зустрівся із Надзвичайним і Повноважним Послом Хорватії в Україні пані Аніцю Джамич. Під час розмови йшлося про солідарність хорватського народу з українським, подолання ран війни та бачення майбутнього відновлення України.

«Хорватія має унікальний досвід зцілення ран війни», — Глава УГКЦ до Посла Хорватії в Україні Аніци Джамич

«Хочу подякувати Вам, пані Посол, за те, що Ви підтримуєте Католицьку Церкву в Україні. Ви є присутні на багатьох подіях, зокрема пов'язаних із промоцією родинних цінностей. Ми це дуже цінуємо», — звернувся Глава УГКЦ до пані Аніци.

Окремо Блаженніший Святослав подякував хорватському народу за солідарність з Україною: «Сьогодні ми відчуваємо, що Хорватія, Католицька Церква у Хорватії є послідовно на боці нашої країни та нашої Церкви», — наголосив Глава УГКЦ.

У відповідь пані Аніца Джамич відзначила природність своєї підтримки України та Католицької Церкви: «Коли я приїхала до України, я хотіла, щоб люди знали, що в Європі є ще одна країна, у якій активно діють Українська Греко-Католицька та Римо-Католицька Церкви, і в якій люди йдуть до храму, — зазначила вона. — Той факт, що я залишалася в Україні від початку війни, був для мене природним. Я відчувала, що це місце, де я маю бути. Для мене ця каденція — справжній Божий дар».

Окрему увагу у розмові було приділено питанню зцілення ран війни. Предстоятель УГКЦ підкреслив, що цей досвід єднає Україну та Хорватію.

«Наш Синод проголосив душпастирство зцілення ран війни одним із головних напрямків. Ми розуміємо, що воєнна травма стосується не лише військових, а всіх, хто бодай раз пережив бомбардування чи небезпеку. Від того, чи ми зможемо подолати цю травму, залежить майбутнє України. Хорватія має унікальний досвід, і ми хочемо вчитися від вас», — підкреслив Патріарх.

У свою чергу, пані Посол Хорватії розповіла про ініціативи своєї країни у сфері допомоги ветеранам та підкреслила важливість духовного виміру в процесі реабілітації.

Блаженніший Святослав наголосив, що Церква має

особливу роль у відбудові України: «Сьогодні всі говорять про відбудову України, але Церква насамперед говорить про відбудову людини. Якщо ми не зцілимо рани війни, не відновимо людяність, то не зможемо побудувати простір життя в Україні».

Він розповів про зустріч єпископів УГКЦ з України із представниками італійського уряду 9 липня 2025 року у Римі. Під час зустрічі, яка відбулася з ініціативи Уряду Італії, обговорили співпрацю в різних сферах відбудови України. Готовність Італії співпрацювати з УГКЦ у сфері культури, освіти та медицини засвідчили міністри відповідних міністерств. На думку Блаженнішого Святослава, цей приклад можна масштабувати і на інші країни, зокрема, Хорватію.

Єпископи УГКЦ зустрілися з Урядом Італії: обговорили участь у відбудові України

Відтак Отець і Глава УГКЦ подякував пані Аніці Джамич за працю та служіння, а також від імені українців висловив вдячність всьому хорватському народові: «Дякую вашій державі за близькість з Україною та солідарність. Ваш досвід пережиття війни є для нас скарбом, на якому ми будемо вчитися», — підкреслив він.

Наприкінці зустрічі Блаженніший Святослав вручив пані Послу Хорватії в Україні книгу своїх щоденних воєнних звернень, а також пам'ятну медаль, яку Монетний двір України випустив з нагоди 20-річчя повернення осідку Глави УГКЦ до Києва та 30-річчя відновлення Київської митрополії.

Департамент інформації УГКЦ 20 серпня 2025

ВЛАДИКА МІЛАН СТІПІЧ СЛУЖИВ ЛІТУРГІЮ ЗА УКРАЇНУ З НАГОДИ ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

З нагоди Дня Незалежності України, в 11-ту неділю після П'ятидесятниці, 24 серпня 2025 року, у греко-католицькому соборі Святих Кирила і Методія в Загребі, монсеньор Мілан Стіпич, владика Крижевецький, служив архієрейську божественну літургію Святого Івана Златоустого з українськими вірними в Загребі.

У своїй проповіді, серед іншого, єпископ Мілан сказав: «Сьогодні слово Боже веде нас до серця християнської віри – прощення. У Євангелії від Матвія, яке ми читаємо сьогодні хорватською та українською мовами, Господь говорить до нас про Царство Небесне, порівнюючи його з царем, який вирішив стягнути борги своїх слуг, Христос чітко показує нам, наскільки ми всі є боржниками Божого милосердя. І як важливо, щоб, отримавши прощення самі, ми знали, як поділитися цим прощенням з іншими». Не тримаймося ненависті, не відповідаймо злом, але – як Христос простив нам – прощаймо один одному. Не просто

сім разів, а «сімдесят разів сім». Це нелегко. Нелегко було блаженному Мирославу Булешичу, істрійському священику, який продовжував мужньо сповідувати свою віру в Христа під час комуністичного режиму, цього дня 1947 року його жорстоко вбили в церкві перед вівтарем, бо він не хотів зректися своєї віри в Ісуса Христа. Його серце, хоча й знало, хто його переслідує, залишалося серцем священика – готовим прощати. Ось чому наша церква вшановує його як блаженну людину та приклад християнської віри та християнського прощення. Ми зберігаємо частинку його мощей у кафедральному соборі в Крижевцях та в нашій святині плащаниці Пресвятої Богородиці в Кричках у Далмації. Він казав: «Моя помста – це прощення», – сказав єпископ Стіпич.

«Вчора, 23 серпня, ми відзначили Європейський день пам'яті жертв тоталітарних режимів: нацизму, фашизму та комунізму. Як у Хорватії, так і в Україні ці режими залишили криваві шрами – сліди в сім'ях, церквах, лісах, таборах та в'язницях. Мільйони невинних – чоловіків, жінок, дітей, священиків та єпископів – були вбиті лише тому, що вірили, думали інакше, належали до іншого народу або не хотіли мовчати. У світлі Євангелія та нашої християнської віри ми закликаємо не просто до пам'яті. Ми закликаємо до того, що найважче – прощення, але не до забування. Прощення – це не слабкість. Прощення не стирає правду. Прощення – це акт вільного та хороброго серця, яке каже: «Зло не матиме останнього слова»», – сказав монсеньор Стіпич.

Говорячи про Україну та страждання українського народу у війні, він сказав: «Сьогодні, 24 серпня, Україна святкує День Незалежності. На жаль, ця свобода й сьогодні перебуває під загрозою. Ви, дорогі українські віряни, знаєте, що це таке». означає страждати. Дехто мусив покинути свою батьківщину, залишити все позаду, прийти сюди, шукаючи миру. Церква – це ваш дім. Тут ми разом – хорвати та українці – як одне Тіло Христове. Наша Крижевецька єпархія та Греко-католицька Церква в Хорватії відчинили свої двері для вас, віруючих з України. Ми призначили тут священика, який щонеділі служить за вас літургію українською мовою. Ми молимося з вами та взиваємо: «Господи, даруй мир Україні!» Ми також молимося за мир у Секторі Газа, де щодня від бомб та голоду гине багато невинних людей, особливо мирних жителів та багато дітей. У світі, сповненому ненависті, брехні та ідеологій, що розділяють людей та народи, християнин покликаний бути світлом. Свідчити про любов, правду та мир. Ісус нагадує нам сьогодні – якщо ми хочемо, щоб Бог простив нам, ми також повинні прощати іншим. Якщо ми хочемо миру у світі,

ми повинні спочатку носити мир у власних серцях. Дорогі українські віряни, ваш народ проходить Хресну Дорогу. Але знайте – ви не самотні. Ваша віра, ваша молитва, ваша непохитність – це свідчення для всієї Європи. І так само, як Хорватія молилася за свободу та правду у свої важкі дні 1990-х років, так ми молимося з вами та за вас сьогодні», – наголосив єпископ Стіпич, підсумовуючи: «Мир, якого ми прагнемо для України, для Хорватії та для всього світу, – це не просто припинення дії зброї. Це мир, який походить із серця, примиреного з Богом. Цей мир народжується у сповіді, у Євхаристії, у прощенні та правда. Без цього миру – мир між народами буде крихким, тимчасовим і поверховим», – наголосив єпископ Мілан Стіпич.

Незважаючи на несприятливі погодні умови, 15 національних меншин представили себе в основній фольклорній програмі та на етно-гастрономічному ярмарку в центрі Ліповляни, а польський фольклорний ансамбль «Каліна» з факультету кінезіології у Вроцлаві, який також є членом Асоціації польського академічного фольклору, виступив як спеціальний гість. Крім того, Республіка Польща додатково представила себе виставкою, присвяченою природним красам польських національних парків.

До присутніх також звернулися посол Республіки Польща Павел Червінський, посланець Президента Республіки Хорватія Меліта Муліч та мер муніципалітету Ліповляни Нікола Хорват.

У заході також взяли участь делегат Хорватського парламенту Мар'яна Петір та заступник жупана Сисацько-Мославинської жупанії Міхаел Юрич.

ЛИПОВЛЯНСЬКІ ЗУСТРІЧІ 2025

У суботу, 30 серпня 2025 року, Голова Ради національних меншин Тібор Варга взяв участь в урочистому відкритті заходу «Липовлянські зустрічі 2025» та з відповідною промовою привітав присутніх від імені Ради національних меншин та від себе.

Захід проводиться під патронатом Президента Республіки Хорватія, а Рада національних меншин традиційно є співорганізатором цього центрального заходу національних меншин у Республіці Хорватія, партнером якого цього року є Республіка Польща.

Програма цьогорічних Липовлянських зустрічей складалася з презентацій представників національних меншин, які проживають на території Республіки Хорватія – костюми, фольклорні виступи, спортивні змагання, художні та творчі майстер-класи, традиційні ремесла та етно-гастрономічна програма.

Голова Ради національних меншин активно брав участь у панельній дискусії «Внесок меншин у культуру Хорватії», в якій також взяли участь заступник префекта Сисацько-Мославинської жупанії від лав сербської національної меншини Мір'яна Олуїч та доктор наук Філіп Шкілян з Інституту міграції та національностей.

У ЛИПОВЛЯНАХ УРОЧИСТО ВІДКРИЛИ ЛИПОВЛЯНСЬКІ ЗУСТРІЧІ – НАЙБІЛЬШИЙ ТА НАЙЗНАЧНІШИЙ КУЛЬТУРНИЙ ЗАХІД НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ХОРВАТІЇ, З ТРАДИЦІЄЮ, ЩО НАЛІЧУЄ ПОНАД ПІВСТОЛІТТЯ

У суботу, 30 серпня, у центральний день заходу, учасники церемонії відкриття та фольклорної програми надіслали спільне послання толерантності та миру Хорватії та світу, адже Липовляни відомі як Європа в мініатюрі, де представники десяти національних меншин живуть пліч-о-пліч з хорватським народом і щодня живуть разом у різноманітті.

Цьогорічною країною-партнером Липовлянських зустрічей є Польща, а захід проводиться під патронатом Президента Республіки Хорватія.

Меліта Муліч, посланець Зорана Мілановича, наголосила, що кожен у Липовлянах різний, але водночас рівний, «саме це я хочу бачити відображеним у Хорватії».

Нікола Горват, мер муніципалітету Липовляни, наголосив, що «Єдність різних націй, релігій та світоглядів перетворилася на найбільший прояв національних меншин у Хорватії».

Своєю програмою «Липовлянські зустрічі» надсилають послання про те, що війни не повинні вестися через різне мислення, національність чи релігію.

Це послання світові, бо той, хто сьогодні розуміє слова «зустріч», «толерантність», «єдність», «повага» та «мир», рішуче пропагує фундаментальні цінності культурного,

Хорватія є прикладом у Європі того, як вона поважає та плекає різноманітність і як вона підтримує національні меншини як у Конституції, так і через закони, наголосила Мар'яна Петір, посланець Голови Хорватського парламенту.

«Ось чому для нас важливо, так само, як ми дали змогу всім національним меншинам тут почуватися своїми на своєму місці, плекати свою культуру, ідентичність та все, що робить їх особливими та нагадує їм про їхній сімейний стіл, так само я очікую, що всі інші країни поважатимуть права хорватів там, де хорвати є національною меншиною.

Я вірю, що завдяки взаєморозумінню та підтримці, всі разом, як одна велика європейська родина, ми можемо послати послання толерантності та миру, чим відома Європа і чого їй сьогодні бракує», – сказала Мар'яна Петір.

У центральній фольклорній програмі та на етно-гастро ярмарку в центрі Липовлян представили себе 15 національних меншин, і їм все ж вдалося це зробити, незважаючи на несприятливі погодні умови.

соціального та будь-якої іншої форми співіснування.

Жителі Липовлян є прикладом того, як ми можемо і повинні працювати разом, тому ми є невід'ємною частиною нашої культурної спадщини, яка пропагує справжні європейські цінності, тим самим зберігаючи нашу культурну ідентичність».

Павел Червінський, посол Польщі в Хорватії, подякував Польщі за партнерство цьогорічних «Липовлянських зустрічей» та наголосив, що Хорватія та Польща є дружніми країнами та союзниками, зі схожою історією, яка змушує їх цінувати свою свободу, традиції та спадщину.

«Ми також поділяємо схожі погляди на тривожну ситуацію у світі. Але міждержавні відносини – це не лише політика на високому рівні.

Основою справжньої дружби є контакти між простими людьми.

Саме тому важлива співпраця між місцевими органами влади та культурними товариствами, і ми раді, що знайшли таку співпрацю з Польщею в Липовлянах».

Посол Польщі подякував Хорватії за те, що невелика польська національна меншина зареєстрована в Конституції Хорватії та має підтримку та допомогу, і, як і інші національні меншини, має всі можливості для збереження своєї національної ідентичності.

Завдяки своєму мультикультуралізму, Липовляни є гордістю Сисацько-Мославинської жупанії та Республіки Хорватія.

У Сисацько-Мославинській жупанії проводяться різні заходи та фестивалі, але зустрічі в Липовлянах все ж дещо інші, унікальні, пропагують хорватську культуру, яку, безумовно, також будують представники меншин, – сказав Міхаель Юрич, посланець префекта Сисацько-Мославинської жупанії та посланець прем'єр-міністра Республіки Хорватія.

ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ «ВНЕСОК НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ХОРВАТСЬКУ КУЛЬТУРУ» В РАМКАХ ЛИПОВЛЯНСЬКИХ ЗУСТРІЧЕЙ 2025

Національні меншини також зробили великий і значний внесок у культуру Хорватії. Це було обговорено як центральна тема на панельній дискусії «Внесок національних меншин у культуру Хорватії» в рамках Липовальських зустрічей 2025.

Доктор наук Філіп Шкілян з Інституту міграції та національностей у вступній презентації свого наукового історичного дослідження наголосив, що національні меншини зробили винятковий внесок у хорватську науку, мистецтво та культуру. «Немає жодної національної меншини, яка б не зробила свій внесок у розвиток Хорватії та хорватської культури, і саме тому ми повинні бути вдячними національним меншинам.

Від самого початку імміграції представників національних меншин до Хорватії і до сьогодні у нас є люди, які роблять свій внесок у культуру Хорватії. Наприклад, з часів Хорватського національного відродження ми маємо багато іноземних прізвищ, які сьогодні оголосили б себе представниками національних меншин, але насправді зробили свій внесок у формування сучасної хорватської нації».

Д-р Філіп Шкілян також наголосив на важливості зустрічей у Липовлянах саме через зустрічі різних культур і людей, які живуть цими культурами щодня. Він згадав албанську святу Матір Терезу, католицьку святу, яка

деякий час жила в Хорватії, оscarоносного чорногорського походження Душана Вукотича, чеського композитора та диригента Франа Лхотку, а також багатьох інших відомих чехів, болгарських садівників, які приїхали до Загреба наприкінці XIX століття, угорсько-хорватського короля Бели IV, який дав Градецьку Золоту буллу в 1242 році та дав змогу розвитку Загреба, македонський поет Коча Рацина.

Ми чули, що в Загребі було кілька мерів, які були німцями, театральні митці, учасники Хорватського національного відродження... Наприкінці 19 століття 14% мешканців Загреба були словенцями. Одним із найвідоміших словенців був письменник Станко Враз, було багато акторів, а також метеоролог Іван Стожир, який встановив стрілянину з Грицької гармати.

Численні представники сербської меншини були акторами, політиками, письменниками, вченими... Найвідоміший — Нікола Тесла, а Йосип Рунянін поклав хорватський гімн на музику. Італійці також зробили великий внесок, але євреї, разом із сербами, зробили найбільший внесок у хорватську культуру та науку.

Ватрослав Лісинський був євреєм, Іво Штерн — співзасновником Радіо Загреб, дівчина Леа Дойч, талановита акторка Хорватського національного театру, загинула під час Голокосту в Освенцимі...

Тібор Варга, голова Ради національних меншин уряду Республіки Хорватія, наголосив, що Рада національних меншин уряду Республіки Хорватія співфінансує 1227 програм культурної автономії в Хорватії, понад 240 асоціацій та численні програми, і має намір продовжувати це робити. «З них 105 програм — це інформаційні програми, 82 видавничі програми, 457 аматорських культурних програм, 583 програми культурних заходів. Якщо подивитися на цю цифру та загальну суму майже 12 мільйонів євро, то в програмах беруть участь понад п'ятдесят тисяч членів асоціацій», — сказав Варга.

Що стосується інформації, то в нас є щоденні, щотижневі та щомісячні газети, дитячі журнали на письмі національних меншин, які захищають свою мову, традиції та звичаї через цю форму культурного аматорства. У нас є видавнича програма. Цікаво, що єврейська меншина, яка налічує трохи більше 500 членів, має дуже гарні книги, які приємно читати, — сказав Варга.

Він наголосив на важливості вивчення мови національних меншин, а також на тому, що кількість

програм не залежить від кількості представників національної меншини. Угорців їх найбільше — 234, і вони не є найчисленнішою національною меншиною.

Варга оголосив, що цього року заявка на програму буде подана в жовтні, а в січні наступного року буде прийнято рішення про фінансування.

Він також анонсував маніфестацію всіх 22 національних меншин, яка відбудеться 30 листопада в Загребі.

У панельній дискусії також взяли участь Мір'яна Олуїч, заступниця префекта SMŽ від сербської національної меншини, Володимир Білек, представник чеської та словацької меншин, та Радослав Янкович, президент Хорватського культурного товариства в Словаччині.

Панельну дискусію модерував Йосип Крайчі, президент Словацького товариства Ліповляни.

У панельній дискусії взяли участь посол Словаччини в Загребі Гана Ковакова, член парламенту Володимир Білек, президент Словацької асоціації Мірко Вавра, член парламенту Словаччини Радослав Янкович, мер муніципалітету Ліповляни Нікола Хорват, голова муніципальної ради Томіслав Лукшич, президент та члени хорватських асоціацій та асоціацій національних меншин.

Після панелі відбулося відкриття виставки, організованої Посольством Польщі в Загребі, країною-партнером Ліповлянських зустрічей.

Редакція

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО НАПРИКІНЦІ 1292- ГО ДНЯ ВІЙНИ

«Географія ударів за добу — Київ, Суми, Кременчук, Одеса, Дніпро, Кривий Ріг, Запоріжжя. В Києві ще розбирають завали — можуть бути тіла під завалами. Пошкоджено будівлю Кабінету Міністрів України. На цей час відомо про більш ніж чотири десятки постраждалих по країні, 20 із них у Києві. Мої співчуття рідним та близьким загиблих. Загалом тільки в столиці повітряна тривога була більш ніж сім із половиною годин, і Київ був однією із центральних мішеней для російських дронів. Зараз знову повітряна тривога шириться Україною через «шахеда». За одну минулу ніч було більш ніж 400 «шахедів», загальна кількість дронів у тому ударі — 810. Тобто майже половина — це дрони, які росіяни використовують для ускладнення повітряної обстановки та перевантаження ППО. Також були ракети, зокрема балістика. Значну частину нашим воїнам вдалося збити, і це вагомий результат. Є результати щодо дронів-перехоплювачів: за цю ніч більш ніж півтори сотні перехоплень. Також добре показали себе

підрозділи РЕБ, армійська авіація, мобільні вогневі групи, винищувачі Повітряних сил, зенітники. Всім дякую. Звісно, не все збивається, і треба ще додатково посилювати нашу протиповітряну оборону. Це пріоритетне завдання».

Звернення Володимира Зеленського наприкінці 1292-го дня війни.

Редакція

● ГЛАВА УГКЦ ПРО ТИХ, ХТО НА ФРОНТІ, І ТИХ, ХТО ЗА КОРДОНОМ: «МИ ПОВИННІ ВЧИТИСЯ ЄДНАТИСЯ В ІМ'Я БОГА І УКРАЇНИ»

Отець і Глава Української Греко-Католицької Церкви Блаженніший Святослав в інтерв'ю телеканалу «Апостроф» розповів про можливі суспільні виклики після закінчення війни, зокрема про непрості зустрічі воїнів, які повернуться з фронту, з тими, хто під час війни залишався за кордоном. На його переконання, уникнути нових розламів у суспільстві можна лише через зцілення та єдність, які покликана забезпечити Церква.

Глава УГКЦ про тих, хто на фронті, і тих, хто за кордоном: «Ми повинні вчитися єднатися в ім'я Бога і України»

За словами Глави УГКЦ, досвід і тягар війни ліг на плечі українського народу нерівномірно. Звідси різний досвід важкості війни й різна глибина травмування. Це неминуче породжує нові суспільні розлами.

«Повернеться солдат додому зі своїми травмами і жінка скаже: я його не розумію. Повернеться сусід додому до того сусіда, який залишився в окупації, і вони скажуть один одному: ти мене не розумієш. Тому нам потрібно бути готовими справді долати оці нові розлами, які виникнуть на основі різного досвіду чи глибини травми війни, якою ми всі будемо позначені», — зазначив він.

Блаженніший Святослав наголосив, що повернення до мирного життя буде надзвичайно складним. У цьому процесі, за його словами, важливу роль відіграватиме Церква.

«На війну легко потрапити, а повернутися з неї до мирного життя є дуже і дуже складно. І справді, Церква може стати простором зцілення ран війни і простором стабільності для майбутньої повоєнної України, — підкреслив Предстоятель. — Ми вже починаємо будувати цей простір. Я думаю, що це буде ключем нашої остаточної перемоги».

У відповідь на питання журналіста про можливі конфлікти між воїнами, які повернуться з фронту, і тими, хто опинився за кордоном, Глава Церкви наголосив, що мова

не йде про засудження: «Господь Бог є Суддя. Ми повинні вчитися єднатися — в ім'я України, в ім'я добра нашого народу. Не можна говорити про будь-яке примирення, не враховуючи процесу зцілення. Кожен має зцілитися від своїх проблем і ран».

При цьому він зауважив, що не всі, хто перебуває за кордоном, є ухилинтами. «Наша українська громада за кордоном справді сьогодні деколи є травмована не менше, ніж наші люди тут. І кожен питає себе: що сьогодні я повинен зробити для своєї держави, для України», — сказав Блаженніший Святослав.

Патріарх підкреслив особливу місію УГКЦ як глобальної спільноти, що об'єднує українців по всьому світу.

«Наша Церква є єдиною з усіх Церков України, яка вже об'єднує у своїй молитві українців на рідних землях і за кордоном. Більша половина структур нашої Церкви — митрополії, єпархії, парафії — знаходиться поза межами України. Ми вже є тим мостиком, який об'єднує світове українство з нашими людьми вдома, — зазначив Блаженніший Святослав. — Бути глобальною Церквою завжди є виклик, але це і наша сила».

«Ми будемо різними навіть після завершення війни, але мусимо шукати єдності в різноманітності. Це — сила і благодать, яка подається Святим Духом. І Церква, як простір зцілення ран та спільнота єднання людей з різним досвідом, єдина здатна зцілити ці рани війни. Церковна спільнота — середовище стабільності і внутрішнього єднання, примирення для повоєнної України», — підсумував Отець і Глава УГКЦ.

3 вересня 2025, Департамент інформації УГКЦ

● УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ КОЛЕДЖУ СЯТОГО ІГНАТІЯ (ШВЕЦІЯ) В ЗАГРЕБІ

5 вересня 2025 року в приміщенні Греко-католицької семінарії та парафії Святих Кирила і Мефодія в Загребі (Кирилометодська, 1) кафедру східнохристиянської духовності відвідали колеги-професори з єкуменічного відділу коледжу Святого Ігнатія зі Швеції (Седертельє/Стокгольм): проф. д-р Мілутін Яніч, координатор відділу зі Швеції з вивчення східнохристиянської духовності, у супроводі проф. Річарда Ковара та проф. Давора Джалти.

Колег зі Швеції зустріли проф. Івіца Светець, декан відділу вивчення східнохристиянської духовності, та проф. Крістіан Пакрачич, секретар відділу.

Приводом для їхнього приїзду стало урочисте відкриття інформаційного центру коледжу Святого Ігнатія в Загребі, який офіційно розпочав свою роботу з встановлення

інформаційної дошки за вищезгаданою адресою. У цьому місці, окрім наявності онлайн-сервісів, зацікавлені особи зможуть отримати усну інформацію та консультації щодо можливостей навчання в цьому єкуменічному дослідженні.

Окрім відкриття інформаційного центру, відбулися додаткові обговорення щодо подальшої співпраці між двома установами. Нагадаємо, що 9 травня 2025 року, напередодні конференції, присвяченої 1700-річчю Нікейського собору, в якій брали участь обидві сторони, та святкування свята Святих Кирила та Мефодія, було офіційно підписано угоду про співпрацю. Підписантами стали декани пан Міхаель Х'ялм та пан Івіца Светець.

Подальші домовленості спрямовані на можливість того, щоб, окрім відвідування нашого навчання, студенти також могли відвідувати навчання у Швеції (онлайн або фізично), з взаємним визнанням пройдених курсів та отриманням балів ECTS.

Також відкриття інформаційного центру висвітлювали особисто та через ЗМІ пан Драго Пілсел та пан Александар Милькович.

Після церемонії відкриття гостей тепло привітали єпископ Крижевацький, монс. Мілан Стіпіч, адміністратор парафії Святих Кирила і Мефодія та директор Карітасу Крижевацької єпархії, отець Ненад Крайчич, а також диякони отець Анте Юркович та отець Іван Райнер, яким ми хочемо подякувати за гостинність.

Дослідження східної християнської духовності (SIKD)

ЗАВЕРШЕНІ ДУХОВНІ ВПРАВИ В КРИЖЕВЦЯХ

У четвер, 4 вересня 2025 року, цьогорічні духовні вправи священників, дияконів та богословів Крижевецької єпархії завершилися архієрейською божественною літургією та подякою в кафедральному соборі Святої Трійці в Крижевцях, до яких цього року приєднався єпископ Струмицько-Скоп'є Кіро Стоянов та десятки священників Струмицько-Скоп'є греко-католицької єпархії з Північної Македонії, а також кілька священників з України та з єпархії Святого Миколая в Руському Крстури.

Архієрейську літургію служив єпископ Мілан Стіпіч, єпископ Крижевців, за участю єпископа Стоянова та священників і дияконів. Духовні вправи очолив монах-павлин Гауденцій Віто Степіч OSPPE. Через короткі повчання отець Гауденцій торкнувся важливих і часто проблемних духовних та психологічних моментів у священницькому житті, починаючи від різних біблійних персонажів та самих слів Ісуса в Новому Завіті.

Окрім духовних роздумів та щоденної Божественної Літургії, а також молитви Годин, зібране духовенство також молилося за померлих єпископів, священників, дияконів, ченців та черниць, дружин та дітей священників, а також богословів Марчанської та Крижевецької єпархій. У перший день духовних вправ учасникам показали прем'єру документального фільму Якова Седлара «Хорватські мученики» про страждання понад 600 священників, ченців, черниць та богословів у Хорватії та Боснії та Герцеговині під час та після Другої світової війни, серед яких були члени Крижевецької єпархії.

На другий день до зібраного духовенства також звернувся з натхненним наставленням монс. Джорджо Лінгва, архієпископ та Апостольський Нунцій у Республіці Хорватія.

На третій день учасники духовних вправ мали можливість прослухати лекцію отця Івана Ревеса, греко-католицького священика, який очолює Візантійський духовно-пастирський центр у Зальцбурзі, який поділився своїм цінним пастирським досвідом.

Окрім духовних роздумів, лекцій, літургій та молитви, духовенство мало можливість поспілкуватися та поділитися своїм пастирським досвідом.

Наприкінці до учасників звернулися єпископ Стіпіч та єпископ Стоянов, які висловили задоволення тим, що ця зустріч поглибила братню єдність духовенства двох єпархій, які понад сімдесят років були однією Крижевцькою єпархією.

У ПАРИЖІ ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ КОАЛІЦІЇ ОХОЧИХ, ПІД ЧАС ЯКОГО ОБГОВОРИЛИ ГОТОВНІСТЬ КОЖНОЇ З КРАЇН ЗРОБИТИ ВНЕСОК У ГАРАНТУВАННЯ БЕЗПЕКИ

У Парижі Президент України Володимир Зеленський узяв участь у зустрічі коаліції охочих, яку організував Президент Франції Емманюель Макрон.

На зустрічі також були присутні: Президент Фінляндії Александр Стубб, Прем'єр-міністр Бельгії Барт де Вевер, Прем'єр-міністерка Данії Метте Фредеріксен, Прем'єр-міністр Нідерландів Дік Схооф, Прем'єр-міністр Польщі Дональд Туск, Президент Європейської ради Антоніу Кошта, Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн і спецпредставник Президента США Стівен Віткофф.

Учасники скоординували позиції та обговорили компоненти гарантій безпеки. Партнери відзначили роботу, яку провели головнокомандувачі армій і військові над практичною рамкою. Лідери погодилися, що настав час перейти до політичної рамки.

На засіданні також відзначили, що головною гарантією безпеки є сильна українська армія.

Окрема увага – внеску, який кожна з 35 країн готова зробити для гарантування Україні безпеки на землі, на морі, у повітрі та в кіберпросторі. Стівен Віткофф запевнив, що США також забезпечать підтримку зі свого боку.

Лідери мають однакове розуміння: Росія робить усе можливе, щоб затягнути переговорний процес і продовжити

війну, тому потрібно збільшувати підтримку України й посилювати тиск на Росію. Триває підготовка 19-го пакета санкцій Євросоюзу. Про напрацювання санкційних кроків також повідомила Японія.

До зустрічі коаліції охочих в онлайн-форматі також долучилися: Президент Кіпру Нікос Христодулідіс, Президент Литви Гітанас Науседа, Президент Румунії Нікушор Дан, Прем'єр-міністр Австралії Ентоні Албенізі, Прем'єр-міністр Албанії Еді Рама, Прем'єр-міністр Болгарії Росен Желязков, Прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер, Прем'єр-міністр Греції Кіріакос Міцотакіс, Прем'єр-міністр Естонії Крістен Міхал, Прем'єр-міністр Ірландії Мікхол Мартін, Прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес, Голова Ради міністрів Італії Джорджа Мелоні, Прем'єр-міністр Канади Марк Карні, Прем'єр-міністерка Латвії Евіка Сіліна, Прем'єр-міністр Люксембургу Люк Фріден, Федеральний канцлер Німеччини Фрідріх Мерц, Прем'єр-міністр Нової Зеландії Крістофер Лаксон, Прем'єр-міністр Норвегії Йонас Гар Стере, Прем'єр-міністр Португалії Луїш Монтенегру, Прем'єр-міністр Словенії Роберт Голоб, Прем'єр-міністр Хорватії Андрей Пленкович, Прем'єр-міністр Чехії Петр Фіала, Прем'єр-міністр Чорногорії Мілойко Спаїч, Прем'єр-міністр Швеції Ульф Крістерссон, Прем'єр-міністр Японії Шігеру Ішіба, Генеральний секретар НАТО Марк Рютте, віцепрезидент Туреччини Джемдет Ілмаз, федеральна міністерка закордонних та європейських справ Австрії Беате Майнль-Райзінгер та міністерка закордонних справ Ісландії Торгердур Катрін Гуннарсдоттір.

У Парижі відбулося засідання коаліції охочих, під час якого обговорили готовність кожної з країн зробити внесок у гарантування безпеки

4 вересня 2025 року

Редакція

26-ТА ПЛЕНАРНА ЗУСТРІЧ ЄПІСКОПІВ СХІДНО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ ЄВРОПИ У ВІДНІ

26-та пленарна зустріч Європейських східно-католицьких єпископів Європи під назвою «Єдність у різноманітності» відбулася у Відні з 8 по 11 вересня 2025 року. Зустріч відбулася у Відні з нагоди 250-ї річниці заснування богословського коледжу Святої Варвари («Барбареум») для греко-католицького духовенства Габсбурзької монархії імператрицею Марією Терезією у 1775 році. Зустріч була спонсорована та організована Радою Європейських Єпископських Конференцій (СCEE) та Дикастерією у справах Східних Церков у Римі, а її приймав кардинал Крістоф Шенборн, почесний архієпископ Відня та ординарій для католиків східного обряду в вострії.

У зустрічі взяли участь понад 65 католицьких єпископів та численні священики, переважно візантійського, але також сиро-маронітського, сиро-католицького, сиромалабарського та вірменського обрядів, з численних європейських країн, де східні католицькі церкви існують століттями, а також де за останні двадцять років завдяки імміграції іноземних працівників були створені нові єпархії та адміністрації. Серед учасників були єпископ Святослав Шевчук, Верховний архієпископ Києво-Галицький та Глава Української греко-католицької церкви, єпископ Йонаш Максим, Митрополит Словацької греко-католицької церкви, єпископ Філіп Кочіш, Митрополит Угорської греко-католицької церкви, а також численні інші прелати майже з усіх європейських країн. Хорватію представляли єпископ Мілан Стіпіч, єпископ Крижевецький, та отець доктор св. Роберт Рапленович та диякон магістр св. Лівіо Мар'ян. У зустрічі також взяли участь кардинал Клаудіо Гуджеротті, префект Дикастерії у справах Східних Церков, архієпископ Філіппо Чампанеллі, заступник Дикастерії, та монсенйор Гінтарас Грушас, архієпископ Вільнюський (Литва), президент Ради Європейських Єпископських Конференцій.

Чотириденна зустріч, яка відбулася в семінарії, розпочалася в понеділок, 8 вересня, у свято Різдва Пресвятої Діви Марії, з урочистої вечірні за візантійським католицьким обрядом у греко-католицькій церкві Святої Варвари та прийомом у Віденській ратуші, де учасників прийняв мер Відня, доктор Міхаель Людвіг. Другий день зустрічі, 9 вересня, розпочався з євхаристійної літургії сиромалабарського обряду, яку очолив єпископ Сиромалабарської католицької єпархії Великої Британії, Мар Йозеф Шрампікал. Далі виступили кардинал Крістоф Шенборн, потім кардинал Клаудіо Гуджеротті на тему

«Єдність у різноманітності: перешкоди на шляху» та архієпископ Гінтарас Грушас на тему «Єдність серед східних католицьких церков у Європі». Після лекцій відбулися круглі столи та дискусії з усіма учасниками. У другій половині дня учасники відвідали Апостольського нунція в Австрійській Республіці, архієпископа Педро Лопеса Квінтану, а також відвідали відомий та історичний августинський монастир Штіфт Клостернойбург поблизу Відня. На третій день зустрічі, у середу, 10 вересня, кардинал Шенборн прочитав лекцію на тему «Єдність між східними католицькими церквами та Латинською церквою в Європі». У другій половині дня всі учасники взяли участь у зустрічі з представниками комісара Європейського Союзу в Австрії Патріком Лобісом та Клаудією Плакольм, міністром у справах релігій Австрійської Республіки, а нарешті – в урочистій Божественній літургії святого Івана Золотоустого у Віденському соборі святого Стефана, яку очолив український архієпископ Святослав Шевчук, і на якій можна було почути безліч мов.

У проповіді кардинала Шенборна, серед іншого, було сказано, що Східні Католицькі Церкви завжди зазнавали великих труднощів, включаючи жорстокі та несправедливі переслідування, через свою вірність Христу та Святому Отцю, і що сьогодні вони є життєво важливими та живими Церквами, які дають надзвичайне свідчення християнської віри в Європі. Літургію вперше транслювало в прямому ефірі австрійське державне телебачення ORF. На четвертий і останній день, у четвер, 11 вересня, заключну лекцію прочитав доктор о. Томас Немет, завідувач кафедри теології та історії Східних Церков Католицького богословського факультету Віденського університету, на тему «Східні католики в Австрії: історична присутність в Габсбурзькій імперії та сучасний Відень». Після заключного обговорення було складено офіційну заяву за результатами зустрічі, в якій наголошувалося на тому, що Східні Католицькі Церкви повинні бути ще більш присутніми на всесвітній зустрічі католицької молоді, що слід працювати над кращим розумінням присутності та специфіки східних католиків, особливо в латино-католицьких школах та серед латинського духовенства, що слід дбати про те, щоб східно-католицькі священнослужителі не дистанціювалися від своїх рідних Церков та обрядів під час надання пастирської допомоги латинським парафіям та єпархіям, що всі канонічні інструкції та документи для Східних Католицьких Церков повинні бути опубліковані, щоб вони були легше доступними для всіх, а також що необхідно вести діалог та покращувати стосунки між Східними Католицькими Церквами та Православними Церквами, особливо щодо прийняття таїнств.

Наприкінці зустрічі було досягнуто висновку, що наступна 27-ма зустріч Східних католицьких єпископів Європи відбудеться в угорській греко-католицькій святині Маріяпоч з 15 по 18 вересня 2026 року, а 28-ма зустріч у Крижевцях, Хорватія, з 15 по 18 вересня 2027 року, з нагоди 250-річчя заснування Крижевецької єпархії, перший єпископ якої, Базилій Божичкович, значною мірою відповідальний за канонічну організацію греко-католицьких Церков у Габсбурзькій монархії та особливо за першу греко-католицьку парафію Святої Варвари у Відні, а священик, а згодом єпископ Йозафат Басташич, був першим настоятелем «Барбареуму».

Episcopia greco-cattolica Oradea та Крижевецька єпархія

● **МІЖНАРОДНИЙ ТРАДИЦІЙНИЙ
КУЛЬТУРНИЙ МАНІФЕСТАЦІЙНИЙ
ЗАХІД «ДНІ УКРАЇНСЬКОЇ
КУЛЬТУРИ - ЗАГРЕБ 2025»
ОРГАНІЗАТОР: УКПТ «КОБЗАР» –
ЗАГРЕБ / ЗАГРЕБ, 4 ТА 5 ЖОВТНЯ
2025 РОКУ**

ПРОГРАМА

Субота, 4 жовтня 2025 р.

Урочиста зала Греко-католицької семінарії, Загреб,
вул. Кирилометодська 1.

Міжнародна науково-практична конференція:
«Українці Хорватії та південнослов'янського регіону,
Україна та українська діаспора в Європі та світі»

10:00 - Вітальне слово організаторів і учасників
конференції та виступи авторів наукових і публіцистичних
праць, опублікованих у восьмому збірнику «Українці
Хорватії: матеріали та документи»

12:00 - Презентація новітніх книг: «Українські
біографії», «Україна», «Українці Хорватії: матеріали та
документи», «День після війни» та інші

13:00 - Нагородження медаллю «Симона Петлюри»
за вагомий внесок у державотворення і захист України,
високу професійну майстерність, сприяння розбудові
української журналістики та держави

Біля Пам'ятнику Тарасу Шевченку, Загреб, парк на
вулиці Українській

16:00 - На честь геніального поета та художника
Тараса Шевченка

Коледж туризму та гостинності, Стара занребська
школа, Загреб, вул. Комболова, 2а.

18:00 - Панель та лекція «Симон Петлюра, публіцист,
письменник, журналіст, державний діяч, військовий
лідер та політичний діяч, напередодні 100-ї річниці його
вбивства в Парижі»

19:00 - Художня виставка - роботи Якова
Гніздовського, Тетяни Позднякової-Лукомської,
Володимира Провчія

20:00 - Культурно-мистецька та музична програма
солістів та ансамблів з Хорватії, України, Сербії, Словенії,
Угорщини, Німеччини та Італії

Неділя, 5 жовтня 2025 р.

11:00 - Служба Божу у Греко-католицькій церкві св.
Кирила і Методія в Загребі

12:00 - Концерт духовної музики, Карпатський
університет імені Василя Стефаника з Івано-Франківська,
Україна

16:00 - Екскурсія та огляд визначних пам'яток Загреба

Підтримка:

Рада у справах національних меншин Республіки Хорватія

● УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИК ЯКІВ ГНІЗДОВСЬКИЙ

● ЗАВЕРШЕНА ВОСЬМА КНИГА «УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: МАТЕРІАЛИ ТА ДОКУМЕНТИ» ОЧІКУЄ НА ВИДАННЯ

Систематична робота протягом минулого та цього року з близько двадцятьма співробітниками в Хорватії, Україні та інших країнах успішно та безперервно протягом останніх п'яти років дала результати, і тепер ми маємо вичерпну та різнобічно написану восьму антологію «Українці Хорватії: матеріали та документи».

Незважаючи на війну та невизначену ситуацію з частими ракетними обстрілами та бомбардуваннями, щоденні тривоги та побоювання за власне життя, це не завадило цінним науковцям та історикам з різних наукових дисциплін України після архівних досліджень та вивчення в таких небезпечних та складних умовах праці написати нові наукові статті для восьмої книги, які опубліковані в цьому восьмому виданні про українців у Хорватії.

Слід особливо відзначити, визнати та підкреслити, що з 21 автора та 30 опублікованих статей чи наукових праць у восьмій книзі «Українці Хорватії: Матеріали та документи» 14 постійно проживають в Україні, 14 написали 17 нових праць, які досі ніде не публікувалися. Більшість із них є давніми співробітниками, і їхні праці публікувалися в попередніх антологіях про українців у Хорватії.

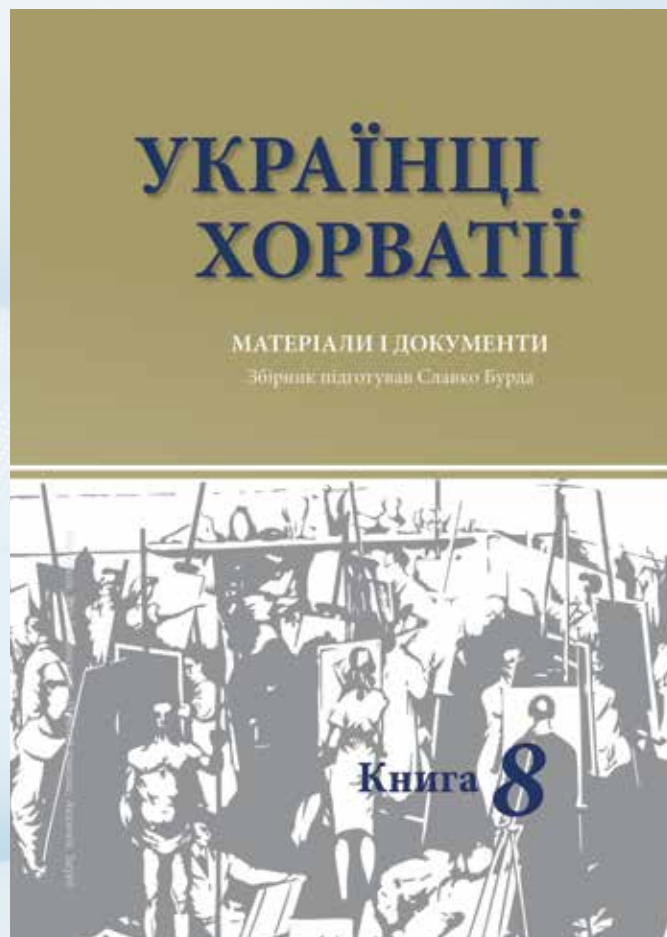
Окрім цих 14 цінних, професійних науковців з України, у восьмій антології представлені 4 автори з Хорватії та 3 із Сербії.

Не враховуючи вступу та післямови до книги, загалом у восьмій антології «Українці Хорватії: матеріали та документи» увійшло 30 праць: 16 наукових праць, 8 публіцистичних праць, частина з яких є оповідними есе, частина — з лекцій, а третя — у формі статей для журналів або матеріалів конференцій, є 4 рецензії та 2 роботи з уже опублікованих книг.

Вже з самих назв окремих праць та статей восьмої антології «Українці Хорватії: Матеріали та документи» можна побачити, які теми охоплені в роботах та статтях.

На самому початку цієї восьмої книги ми виділяємо рецензію чи огляд професора Володимира Сергійчука про діяльність та зобов'язання Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» Загреб, а також головного редактора всіх восьми антологій Славка Бурди, щодо продовження цього проєкту дослідження нового матеріалу з метою збору та об'єднання всіх фактів в одне ціле щоб написати вичерпну історію української діаспори в Хорватії та українців з території південних слов'ян.

Для цієї восьмої книги завідувач кафедри історії

світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор Володимир Сергійчук публікує дві наукові праці та три рецензії.

Слід зазначити, що кафедра історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка вже третій рік поспіль є співорганізатором культурного заходу «Дні української культури» у Загребі.

Також необхідно виділити та наголосити на дуже цінному аналізі та рецензії на сьому книгу «Українці Хорватії: Матеріали та документи», яка опублікована у восьмому збірнику, а написана Аллою Атаманенко, доктором наук, професором, директором Інституту досліджень української діаспори імені Любомира Вінара Національного університету «Острозька академія».

Цінним багаторічним співробітником є вчений та історик Микола Нагірний, виклпдач Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського який написав нову працю для восьмої книги про Віктора Давидюка як дослідника волинсько-хорватських зв'язків, а також є передрукована друга його стаття про «Союз русинів та українців як центральний орган діаспори» з його книги «Хорватські русини та українці», опублікованої у 2012 році.

Вчений-історик виклпдач Сумського державного університету, доцент Валерій Власенко пише нам про ранню діяльність української політичної еміграції в новоствореному Королівстві сербів, хорватів і словенців. Його дві праці, перша про спільне та відмінне в українській політичній еміграції в Югославії та Румунії між двома світовими війнами, та друга про історію української еміграції

в Югославії 1921 року, написані на основі матеріалів Центрального державного архіву вищих органів уряду та управління України.

Слід зазначити, що вперше у наукових працях згадується український та міжнародний художник Яків Гніздовський.

Науковці з Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, професорки Ірина Дундяк та Ганна Карась, пишуть про цього видатного американського митця українського походження, який має світове значення для культури та мистецтва.

У цьому 2025 році виповнюються ювілеї: 110 років від дня його народження та 40 років від дня його смерті.

Яків Гніздовський — відомий український та міжнародний графік, дизайнер, кераміст, різнобічний художник, який, серед іншого, навчався та закінчив Академію образотворчих мистецтв у Загребі, а його твори мистецтв виставляються в багатьох галереях, а також прикрашали стіни Білого дому у Вашингтоні у Сполучених Штатах Америки за часів президентства Джона Кеннеді.

Також у восьмій антології є праці, присвячені іншим ювілеям відомих людей, важливих для українців у Хорватії, одним із них є владика Крижевецької єпархії, доктор Діонізій Няраді, річницю або 150-річчя від його народження ми відзначали у 2024 році.

Важливо згадати й інші важливі ювілеї та праці, написані про ці ювілеї, а саме 80 років з початку роботи Українського вільного університету в Мюнхені. Ми знаємо, що Український вільний університет деякий час знаходився у Відні, а пізніше у Празі, звідки його робота була перенесена до Мюнхена. Пишучи про цю знаменну річницю Українського вільного університету в Мюнхені, вперше в цій серії про українців у Хорватії, у нас з'явилася нова співробітниця – науковець Галена Клинова-Дацюк.

У 2025 році ми також святкуватимемо 30-ту річницю відкриття Посольства України в Республіці Хорватія у столиці Хорватії, місті Загреб. Хоча дипломатичні відносини між двома незалежними державами Хорватією та Україною були встановлені у 1992 році, Посольство України було відкрито лише у 1995 році і тоді перший Посол України в Хорватії, Його Високоповажність Анатолій Шостак, розпочав роботу в дипломатичному представництві із Загреба. Про все це пише у своїй дослідницькій праці Галина Саган науковиця та історикиня, професорка Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, заступниця декана. Це лише перша частина, решта буде опублікована в дев'ятій антології «Українці Хорватії: Матеріали та документи».

Важливо також згадати один сумний ювілей, який наближається до нас у 2026 році, а саме 100-річчя вбивства Симона Петлюри, українського політика, державного діяча та журналіста. Про це нам також повідомляє у дуже добре написаній статті наш новий співробітник, науковець, професор і директор Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Юрій Бондар.

Дуже важливою є робота науковця та професора, завідувача кафедри української музики та народно-інструментального мистецтва Прикарпатського

національного університету «Василя Стефаника» з Івано-Франківська Віолетти Дутчак, яка у своїх наукових дослідженнях пише про презентацію української культури на сторінках хорватських енциклопедичних видань, і особливо виділяється презентація української музичної культури.

Окрім важливих річниць подій чи святкувань ювілеїв визначних постатей в історії, культурі, мистецтві, літературі тощо, досі публікуються статті з історії української діаспори в Хорватії та з території нині нових земель південних слов'ян. У них йдеться про відомих заслужених осіб та активні організації українців від минулих років до сьогодення.

Звичайно, протягом понад століття українського життя в Хорватії створювалися хорватські українознавчі студії і сьогодні на філософському факультеті Загребського університету успішно працює студія української мови та літератури. Існує велика кількість випускників українознавчих студій, які сьогодні пишуть та знайомлять хорватський народ і весь світ з багатою українською історією з її культурою, мистецтвом, літературою, наукою тощо.

Як і в попередні роки, у цій восьмій антології ми включаємо вичерпні, детальні та цінні праці про зародження, становлення та розвиток хорватської українознавчої діяльності покійного вченого, професора Євгена Пашенка. Його праці були опубліковані в різних наукових збірниках багатьох наукових конференцій в Україні та інших країнах, у яких покійний українсько-хорватський дослідник і науковець активно брав участь за життя.

Одне діло, і це все ще необхідно кожному у світі, в тому числі й у Хорватії, ще більше впізнати Україну, але також необхідно пізнати життя української діаспори та українців, які ще у вісімнадцятому, дев'ятнадцятому та двадцятому століттях були змушені з різних причин покинути Україну та шукати кращого та безпечнішого життя в інших країнах, зокрема в Хорватії та країнах південних слов'ян.

Ми бачимо, що ця доля еміграції та відсутності на батьківщині, Україні, не оминула українців і у двадцять першому столітті. Тривожною є нинішня цифра в 6 мільйонів переміщених українців по всій Європі та світі, з яких понад тридцять тисяч, через війну в Україні, переміщених українців знайшли тимчасовий притулок у Хорватії. Саме тому є сенс і варто якомога більше писати про українців, які жили, творили та помирали за кордоном протягом кількох століть.

Окрім уже згаданих тем, про які написано у цій восьмій антології, є теми з життя українців не лише в Хорватії, а й у сусідніх країнах у Боснії та Сербії. Також опрацьовані та написані праці з життя церковних пастирів та церковних діячів, таких як Львівський митрополит Андрей Шептицький, єпископ Крижевецької єпархії Діонізій Няраді, а також стаття про ченців та заснування Студитського монастиря в Камениці в Боснії.

Про українців та русинів, які здебільшого є греко-католиками, а також про створення Греко-католицької церкви в Боснії та Герцеговині та створення Крижевецької єпархії з центром у Крижевцях в Хорватії, писали вже в попередніх збірниках. Церква зберегла етнічну, мовну та культурну ідентичність українців у цьому регіоні, відіграла значну роль у збереженні та задоволенні їхніх християнських та всіх духовних потреб, особливо зберігаючи їхні обряди,

звичаї та традиції. В Боснії було, але не відразу, чимало новоприбулих священиків, які невдовзі після імміграції своїх вірян прибули до цих регіонів з України та жили зі своїм стражденим народом, розділяючи з ним і добро, і зло, і труднощі, принесені війнами та всіма іншими потрясіннями, що відбувалися в цих регіонах.

Найбільшою радістю було, коли будувалися церкви, засновувалися нові парафії та каплиці, і навіть монастир для новоприбулих ченців з України. Важливо зазначити, що без допомоги великої кількості священиків з України та Львівського митрополита Андрея Шептицького навряд чи було б можливо організувати незалежне церковне управління в Боснії під владою Австро-Угорської монархії, незалежне від римо-католицьких єпископів та безпосередньо підпорядковане як Апостольська адміністрація для греко-католиків у Боснії і Герцеговині Римському престолу в Римі, а пізніше, у 1924 році, вже в Королівстві Югославії приєднати до Крижевецької єпархії у формі Боснійського вікаріату.

Дослідник та історик Микола Цап з Нового Саду у своїй праці пише про митрополита Андрея Шептицького та русинів і українців Югославії та Сербії.

Віталій Козінчук, доктор мистецтвознавства з Івано-Франківська, у своїй роботі «Іконостас церкви Кирила і Мефодія в Загребі: між каноном та інновацією» аналізує іконостас греко-католицької церкви Святих Кирила і Мефодія в Загребі в контексті динаміки взаємозв'язку між традиційним візантійським каноном та елементами інноваційного мислення в сучасному сакральному мистецтві.

Праця вченого ієромонаха Юстина Бойка «Спроба систематизації архівних джерел з історії Студетської лаври Святого Обручника Йосифа в Камениці в Боснії, що зберігаються у фондах ЦДІАУЛ» є передруком його опублікованої доповіді у Збірнику наукових праць, яка була виголошена на науково-практичній конференції, яку організували 27–28 травня 2024 р. Б. Марійський духовний центр «Зарваниця» та інші.

Неодноразово в раніше опублікованих збірниках ми згадували та писали про українське товариство «Просвіта» в Загребі, а у восьмому збірнику ми також пишемо про «Просвіту», засновану в Боснії, та про те, як багато вона означала для українців, які переселилися з Боснії до Воєводини чи Славонії, або до Сербії, Хорватії та Словенії

після Другої світової війни. Особливо важливо наголосити, що в цьому восьмому збірнику ми виділили велику статтю з книги «100 років “Просвіти”» з нагоди відзначення 100-річчя заснування товариства «Просвіта» в Боснії, яка вийшла друком у 2007 році та автором якої є культурний та громадський діяч Євген Кулеба. Таким чином, ми також познайомилися з життям українців, які сьогодні живуть на півночі Сербії або у краї Воєводина, що включає Бачку, Срієм та Банат з більшими населеними пунктами, де живуть українці, а саме Кула, Врбас, Новий Сад, Інджія та Сремська Митровиця.

Український оповідач, автор кількох книг про українців у Боснії та Хорватії, колишній редактор українських радіопередач у Бая-Луці, письменник, поет і культурний діяч Павло Головчук пише у цій восьмій антології про себе, про людей у Липовлянах та про все, що є необхідним або не обов'язковим, а отже, є (не) потрібним.

Українці, які живуть у Хорватії мають близьких родичів і родину у Боснії в Сербії та у Словенії. Раніше це була Югославія, а зараз це нові країни Хорватія, Боснія і Герцеговина, Сербія, Словенія, а також є інші країни, створені після розпаду Югославії, в яких українців менше, а саме Чорногорія, Північна Македонія та Косово.

Усі, хто пише і чиї теми стосуються українців з ареалу південних слов'ян, не завжди можуть розділити їх географічно за територіями новоутворених держав, що виникли внаслідок розпаду Югославії. Пишучи про когось з будь-якого регіону, вони майже завжди торкаються тих, хто з іншого регіону, оскільки всі вони прибули до цього регіону з одного регіону України, а саме із земель Східної Галичини.

Те саме стосується русинів, які переїхали до Воєводини в Бачці та Сріємі у вісімнадцятому столітті, а пізніше розселилися по Славонії в Хорватії, а велика їх кількість досі живе у Воєводині.

Про українців та русинів Сербії пише науковиця, професорка українознавства Белградського університету Людмила Попович, її праця написана сербською мовою та опублікована в збірнику 78/2010, Новий Сад: Матиця сербська, с. 69 – 101. Ця її праця також була її докторською дисертацією. У цій восьмій антології наведено лише одну частину або уривок, який цього року переклав із сербської на українську мову Олег Белей з Вроцлавського університету в Польщі, який є професором і завідувачем кафедри українознавства.

Вже третій рік у всіх країнах колишньої Югославії ми маємо українців, переміщених через війну в Україні, які знайшли тимчасове місце проживання в цих країнах, зазначаючи, що всі вони мають громадянство України. Питання в тому, як довго вони залишаться в цих країнах і скільки повернуться до України після закінчення війни, і скільки залишаться в країнах, де вони зараз перебувають. Важливо зазначити, що вони поступово адаптуються та звикають до нового життя, інтегруючись у суспільства країн, у яких живуть, а в країнах, де є давня українська діаспора, вони поступово приєднуються до їхніх культурних товариств і разом з ними користуються культурною автономією, піклуючись про збереження своєї національної та культурної ідентичності. Про це вже дещо писали в попередніх антологіях, і про це також написано в цій восьмій антології.

ВІРЯНИ З ЄПІСКОПОМ КРИЖЕВАЦЬКОЇ ДІЄЦЕЗІЇ У МУЗЕЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ СЕМІНАРІЇ, ЗАГРЕБ

Видатний журналіст та експерт з питань меншин у Хорватії, редактор журналу «Інститут Стіна» Стоян Обрадович в інтерв'ю та розмові із секретарем Української громади Республіки Хорватія Марією Семенюк Сімеунович пише про залучення та допомогу тимчасово проживаючих українців у Хорватії, що зміцнило українську національну меншину та її становище в хорватському суспільстві.

Редактор восьмитомної серії «Українці Хорватії. Матеріали та документи» Славко Бурда, окрім вступного слова, має три опубліковані праці до цієї восьмої книги, дві з яких були представлені на міжнародних конференціях, одна минулого року у 2024 році в Руському Керестурі з нагоди 150 річчя народження Діонісія Нярадія та цього року у 2025 році, представлена онлайн на міжнародній науковій конференції в Мюнхені з нагоди 80-річчя Українського вільного університету, присвяченій видатним українцям з Хорватії. Третя стаття стосується презентації книги Андрія Лимича «Моя родина Елемі», яка відбулася в Оміші у 2018 році.

Відомий шевченкознавець, культуролог Олександр Шокало з Києва написав розлогу статтю з супровідними фотографіями у цій восьмій книзі про геніального українського письменника та художника Тараса Шевченка та його «Заповіт» як славень волі.

Відомо, що Хорватія вела Вітчизняну війну за звільнення всієї своєї території. Це була виснажлива війна з великими жертвами, і що багато хорватських поетів писали про цю війну, про великі страждання та боротьбу за свободу та незалежність своєї країни. У той час було написано багато книг і збірок воєнної поезії. Тепер, коли здійснено агресію проти України, і тепер, коли Україна веде оборонну війну за свою свободу, незалежність та збереження своєї держави та суверенітету, цілісності всієї своєї території, і коли в Україні маємо великі жертви, існує велика чуйність та підтримка України та українського народу з боку хорватських поетів та хорватського народу.

Так само, як у дев'яностих роках українські письменники писали про мужність хорватів, так і сьогодні хорватські письменники пишуть про Україну, про хоробрий український народ та його боротьбу за свободу та незалежність України. Про це також написано у восьмій антології «Українці Хорватії: Матеріали та документи». Про це пише українська поетеса Анна Лимич-Войнарович у формі інтерв'ю та розмови з редактором восьмої антології Славком Бурдою.

Анна Лимич-Войнарович також є авторкою статті про культурний захід «Дні української культури» у Загребі, який

відбувся у 2024 році. Вона написала цю статтю одразу після завершення культурного заходу в Загребі та опублікувала її в київському українському журналі «Слово просвіти».

Цього року Українське культурно-просвітне товариство «Кобзар» — Загреб, окрім підготовки до видання цієї восьмої антології, підготувало та видало книгу «Українські біографії» Сергія Бурди. Це збірка біографій людей з українського минулого та ще один твір української діаспори, який у простій формі знайомить хорватську громадськість із цінностями дружнього українського народу на батьківщині та у світі. Через переплетені нотатки про приватне та громадське життя і творчість, твір описує дещо маловідомі культурні, мистецькі, наукові та інші цінності, яких досягли українські предки.

Після виходу цієї монографії, окрім рецензії, вже написаної у вступному слові книги «Українські біографії» Сергія Бурди, хорватським вченим Філіпом Шкіляном із Загребського інституту досліджень міграції, нову вже другу рецензію написав вчений, професор Володимир Сергійчук, завідувач кафедри історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

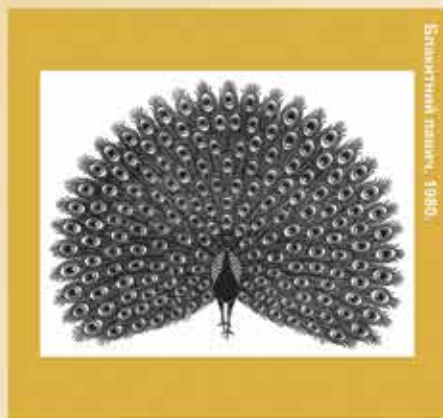
Поки ми працювали та готували до видання восьмої антології про українців у Хорватії, книга Сергія Плохія «Брама Європи» була опублікована та перекладена з англійської на хорватську мову. Ще до виходу цієї книги в Хорватії ми зацікавилися написанням рецензії на неї та попросили нашого співробітника та всесвітньо відомого історика, доктора історичних наук та професора Володимира Сергійчука з Київського національного університету імені Тараса Шевченка написати рецензію, що він і зробив на наше прохання, і ми публікуємо її повністю у цій восьмій антології.

Наприкінці цього вступного слова, упорядник цієї восьмої антології, на відміну від деяких, хто не схвалив та не підтримав видання цієї восьмої книги у 2025 році, має потребу та користується можливістю подякувати всім авторам, особливо тим з України, які, незважаючи на інші свої робочі зобов'язання та в умовах воєнного часу, не шкодували зусиль, щоб написати нові праці та вчасно здавати їх упоряднику для обробки та включення до збірки цієї восьмої книги.

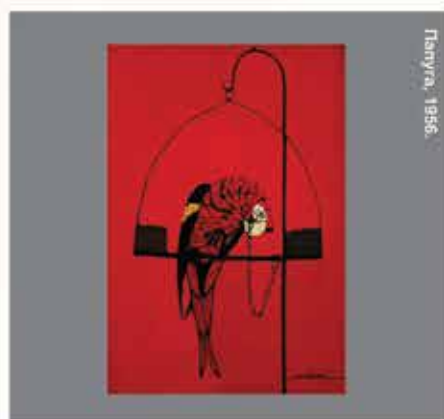
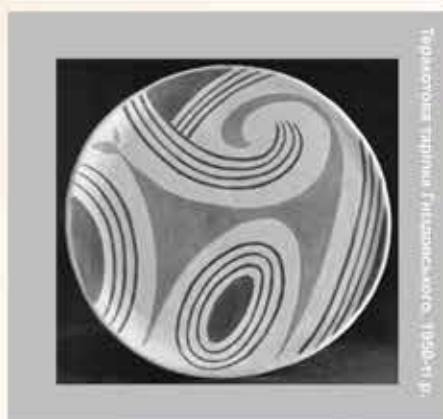
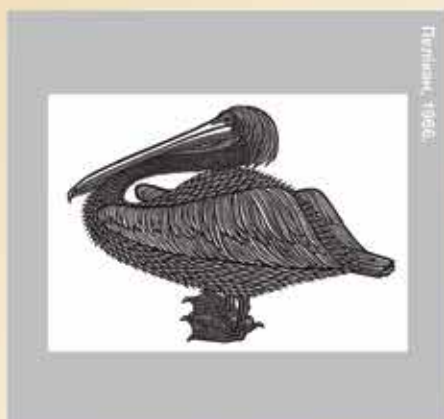
У зв'язку з призупиненням фінансової підтримки запланованого видання у 2025 році ця восьма антологія «Українці Хорватії: матеріали та документи» буде опублікована в електронному вигляді цього року, а у 2026 році, якщо Рада національних меншин Республіки Хорватія схвалить та надасть фінансову підтримку, — у паперовому вигляді.

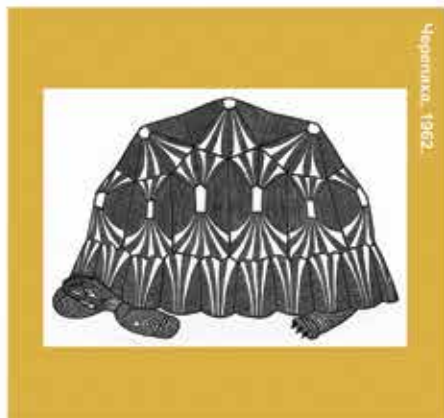
Перша презентація нової восьмої антології «Українці Хорватії: Матеріали та документи» відбудеться на міжнародній науково-практичній конференції «Українці Хорватії, українці з південнослов'янського регіону, Україна та українська діаспора в Європі та світі», яка відбудеться 4 жовтня 2025 року в Греко-католицькій семінарії у Верхньому місті Загреба в рамках міжнародного традиційного культурного заходу «Дні української культури — Загреб 2025».

Славко Бурда

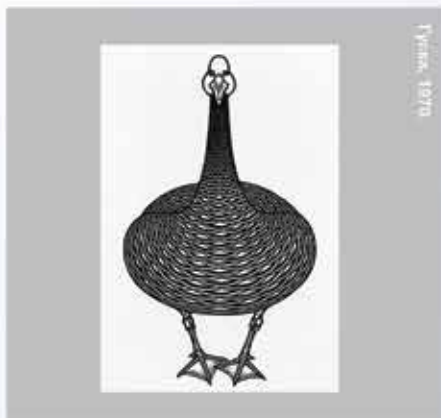

Життя та творчість українського художника Якова Гніздовського (1915-1985)

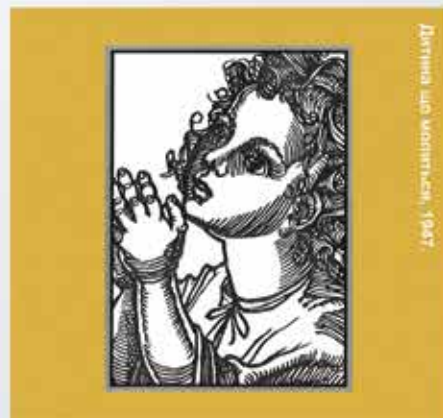

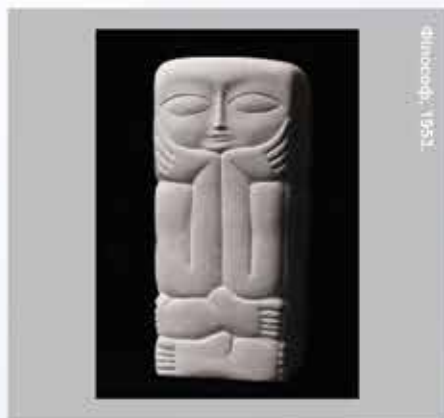
Червinskiй, 1962.

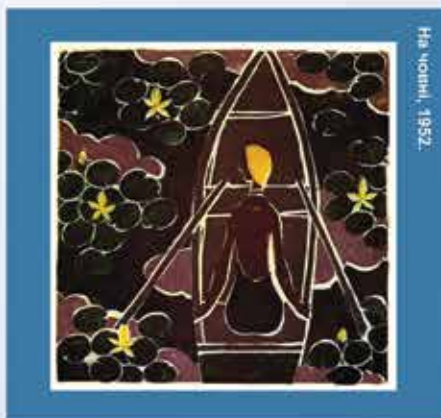
Гурієва, 1979.

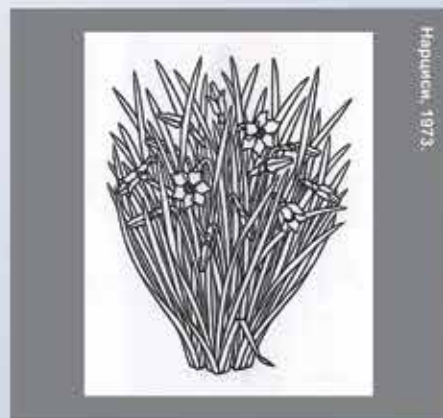
Дарія шчеголева, 1987.

Філісов, 1953.

На човні, 1952.

Нарцис, 1973.

Український художник Яків Гніздовський (1915-1985) походить з видатного дворянського роду Корабів, історія якого сягає 1242 року. Він вивчав образотворче мистецтво у Варшаві та Загребі та залишив після себе близько 100 високоякісних картин, близько 300 робіт, виконаних з різних матеріалів, таких як дерево, ліногравюра та інші оброблювані матеріали, та інші твори. У 1949 році Яків переїхав до США, де продовжив свою художню діяльність, особливо в обробці дерева та різьбленні. Він мав великий інтерес до японської гравюри на дереві та мистецтва.

В Академії мистецтв у Загребі, 1945.

Жуки, 1976.

Портрет дівчинки, 1951.

Богиня дерева, 1965.

Вівки, 1981.

Саме в естампі Якова Гніздовського найкраще проявилася особиста індивідуальність майстра, висока мистецька культура, філігранність і витонченість техніки. — Олена Федорук, завідувач відділом графіки НМЛ

НЕЗНИЩЕНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ТАЛАНТУ

Чорнозем, що створив українців, їхніми руками творить не тільки золоте збіжжя, яке годує сьогодні мало не півсвіту. На цій українській землі народжуються й великі таланти, які подивовують весь світ своїми досягненнями. Відвідавши нашу землю в середині XVII століття, дякон Павло Алепський з Близького Сходу з щирим подивом сповіщав тоді цілому світові: „О, який це благословенний народ! І яка це благословенна країна! Яка ревність, властива святий душі і чистій вірі, воістину православній! Блаженні очі наші за те, що бачили, блаженні вуха наші за те, що вони чули, блаженні серця наші за пережиту нашу радість і захоплення”.

Справді, споконвіків з української землі йшов такий потужний інтелектуальний струмінь, що ошелешені чужинці не раз дивувалися, де береться сила в цього бездержавного народу, яку він проявляє в найрізноманітніших галузях людської діяльності. Адже скільки спустошень пройшло через українські землі, скільки пожарищ спопелили величні й неповторні споруди, і кожен окупант хотів видерти з наших сердець батьківську віру, знищуючи божі храми й викрадаючи чудотворні святині, намагаючись ними замолити потім свої гріхи.

Однак життєдайні джерела українських криниць відновлювали наші сили, і світ міг переконатися, що в діях видатних європейських полководців є повторення тих бойових прийомів тактики й стратегії, котрими вже давно користувалися провідники козацького війська, так само і в окремих творах відомого французького філософа Жан-Жака Руссо знаходилися деякі думки нашого мандрівного мислителя Григорія Сковороди. Так само можемо гордитися конституційним чином Пилипа Орлика, що випередив Європу...

Так, відродивши наприкінці XX століття власну державність, українці вже спромоглися заявити і про права на творчу спадщину своїх кращих синів і дочок, вшановуючи їхні видатні досягнення в галузі освіти, культури, науки й техніки. На різних мовах світу стали появлятися розповіді про наші таланти першої величини. Одним з таких прикладів є поява книги Сергія Бурди «Українські біографії» (Sergej Burda. Ukraïnske biografije. – Zagreb: Kobzar, 2025. – 199 s.) з передмовою доктора Філіпа Шкіляна з Інституту міграції й народностей Республіки Хорватії, що дає можливість читачеві цієї країни дізнатися про видатні постаті нашої історії, талант яких прислужився всьому людству.

Автор відібрав для своєї книги наших героїв протягом останнього тисячоліття, починаючи з доби могутньої європейської держави Русь з центром у Києві. Це розповіді про перших будівничих цієї держави князя Святослава-Завойовника та Ярослава Мудрого, котрі не

тільки підтвердили кордони розселення автохтонного хліборобського етносу, а й запропонували свій варіант співжиття людини й влади, що дійшло до наших днів у збірнику тогочасних законів «Руська правда». А на який рівень піднялася тоді культура й дипломатія наших предків, свідчить її представлення дочкою Ярослава Мудрого Анною Київською, котра стала дружиною французького короля.

Сергій Бурда цілком правильно акцентує увагу на постаті князя Данила Галицького, якому вдалося підтримати соборницький здвиг свого батька Романа Мстиславовича – тому соборному діячеві, який продовжив княжу добу української державності, об'єднавши знову українські землі, включно з Київською. Так-от, як тільки Данило Галицький підріс і як галицько-волинський князь почав відновлювати державну спадщину своїх предків, він прийшов до Києва, і кияни підпорядкувалися йому. Відтак Папа Римський визнає його спадкоємцем влади держави Рюриковичів, надаючи йому корону короля Русі.

Коли ж Галицько-Волинська держава впала, то боротьба за її відродження відновилася. І в цьому плані велику роль відіграв видатний полководець князь Костянтин Острозький, про якого розповідається далі в книзі. А ще про державну мудрість у бездержавну епоху нашої

історії вміщена розповідь в окремому нарисі про українку Анастасію Лісовську – Роксолану, дружину турецького султана, на якого вона впливала своїми мудрими порадами.

Відродження української державності в козацьку добу відзначено Сергієм Бурдою в нарисах про Богдана Хмельницького й Івана Мазепу, котрі своїм чином «ради всієї України» показали всім підневільним, як боротися за право рідного народу бути господарем на своїй землі.

Коли ж знову українці через різні внутрішні чвари й зажерливість заздрісних сусідів втратили власну державність, то наш народ знайшов сили іншим шляхом заявити про свою невмирущість – словом, яке скаже все і за всіх. Цим талантом прекрасно володів філософ Григорій Сковорода, якого «світ намагався піймати, але так і не зловив». А як запалювали словом правди Апостоли українського національного відродження Тарас Шевченко, Іван Франко! Могутньо звучав і голос ніжної жінки - Лесі Українки. Не менш важливим був чин Верховного пастиря українських греко-католиків Андрея Шептицького, який по праву став загальнонаціональним провідником поневоленого народу.

До голосу цих видатних будителів рідного народу додавалася неповторна музика Дмитра Бортнянського й

Миколи Леонтовича, картини Казимира Малевича й буйне розплетіння квіток у геніальних до простоти розмальовках Катерини Білокур, витончених скульптурах Олександра Архипенка – про їхній творчий злет Сергій Бурда також уміщує окремі розповіді. Як і про неповторні таланти Олександра Довженка, Квітки Цісик, Енді Вархола та Якова Гніздовського. Додає до них і нариси про видатних українських вчених - Володимира Вернадського та Степана Тимошенка.

Окремо написав автор про Миколу Гоголя, який свій могутній талант віддав на російському народові, служив йому до останніх днів, але не зміг позбутися в своїх творах того, що далось йому з молоком української матері.

А ще є в пропонованій книзі Сергія Бурди матеріал про видатного вченого Михайла Грушевського, якого обов'язок перед рідним народом привів у велику політику, щоб підписати у 1917 – 1918 роках чотири доленосні для нас Універсали Центральної Ради про друге відродження української державності.

Її в ті роки не вдалося утвердити. Але за нове її відродження знову піднялися українці. Один з найвідоміших, ім'ям якого й досі називають усіх українських патріотів, - Степан Бандера.

Прекрасне осоння цього краю, весела вдача народу, його музичний хист, родюча земля колись прокинуться, писав відомий німецький філософ і письменник Й. Гердер.

Так, завдяки своїм новим талантам Україна стане новою Грецією. І в цьому зможе переконалися хорватський читач з нових книг Сергія Бурди про видатних українців. А їх – тисячі!

Володимир Сергійчук, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

● ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНЬОГО ТОВАРИСТВА «КОБЗАР» У ВИСВІТЛЕННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ХОРВАТІЇ

Анотація. Подається аналіз діяльності Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» у Загребі у висвітленні проблеми заснування, формування й сучасній діяльності нашої діаспори в Хорватії. В публікаціях українських і зарубіжних науковців представлені основні напрямки досліджень про українську еміграцію до Хорватії, її адаптація до нових умов і збереження власної національної ідентичності на чужині.

Ключові слова: українська діаспора в Хорватії, культурно-просвітнє товариство «Кобзар», Славко Бурда.

Серед зареєстрованих громад нашої діаспори в Хорватії останнім часом активно проявляє себе Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар» у Загребі. Крім участі в багатьох різних культурно-мистецьких заходах, ця громада за ініціативою свого провідника Славка Бурди зосередила свою увагу на вивченні минулого української еміграції до Хорватії.

Повідомлення, що стосуються подій сучасного українського життя в цій країні друкуються в щоквартальнику «Слово Кобзаря», чисел якого вже вийшло чотирнадцять. Зрозуміло, що останнім часом до уваги читачів подається насамперед інформація про різні маніфестаційні заходи в Хорватії проти російської агресії, починаючи з 24 лютого 2022 року. В першу чергу подається максимум інформації про перебіг подій російсько-української війни, загострюється увагу на тому, що спектр проблем цієї трагедії для нашої нації не обмежується лише матеріальною підтримкою воїнів Збройних Сил України й вимушених біженців з рідної землі.

Необхідно, аби світ зрозумів, що війна триває не тільки на полі бою, вона особливо жорстко точиться в інформаційному просторі, оскільки підступний ворог

застосовує різні маніпуляції для того, аби ввести в оману міжнародну спільноту щодо справжніх причин агресії імперської росії. Це робиться для того, щоб підірвати довіру світу до справедливої боротьби українців за свою свободу, територіальну цілісність і державний суверенітет.

Зрозуміло, що такі публікації стануть основою для майбутніх роздумів істориків і політиків. А от на базі вже перевірених часом документів матеріали різної тематики вміщуються в спеціальних збірниках «Українці Хорватії: Матеріали і документи». Їх уже вийшло в світ сім. Перший появився друком у 2002 році до 80-річчя заснування товариства «Просвіта» в Хорватії й 30-річчя діяльності культурно-просвітнього товариства русинів та українців Загреба. У цьому виданні була вміщена як окреме дослідження про українців у Хорватії за останні сто років стаття Славка Бурди. Про українсько-хорватські взаємовпливи з давнини до початку нинішнього тисячоліття написав Євген Пащенко. Дослідки з України Олена Малиновська й Володимир Козлітін й подали матеріали про наших земляків у загальному огляді подій в колишній Югославії. Однак у матеріалі Максима Каменецького трагедія українців Хорватії в ході сербсько-хорватської війни 1990-х років уже подавалися окремо. Як і підготовлені автором цих рядків мало відомі документи про зусилля Уряду УНР встановити контакти власне з хорватами в 1920 – 1921 роках.

Українські науковці більше представлені в ініційованому тим же Славком Бурдою другому випуску згаданого збірника, який появився на світ аж у 2020 році. Науковець з Волині Микола Нагірний, скажімо, опублікував 13 власних матеріалів, що охоплюють різні аспекти життєпису українців у Хорватії під час останньої хорватсько-сербської війни, викладач Сумського державного університету Валерій Власенко в 9 статтях на основі широкої джерельної бази подав розповіді про українську політичну еміграцію на Балкани, її взаємовідносини з місцевою владою й культурно-просвітнє життя. Цікавими виявилися й матеріали київської вченої Галини Саган «Українське питання: виклики сьогодення та історія дипломатичного сприяння української ідеї на території Королівства СХС» і «Створення та діяльність громадських організацій русинів-українців в Королівстві сербів, хорватів і словенців у міжвоєнний період».

З того часу видання збірника «Українці Хорватії: матеріали і документи» стає регулярним. Скажімо, в 2021 році вже вийшло два його випуски – третій і четвертий. У них уже відомі читачам автори – Галина Саган, Валерій Власенко, Микола Нагірний, Оксана Гула, а також нові – Алла Атаманенко, Святослав Рублик, Віолетта Дутчак, Філіп Шкілян. Відтак поглиблюється й поширюється проблематика різних сторін життя й діяльності українців Хорватії.

Нові автори з'являються і на сторінках п'ятого випуску – це музикознавці Ганна Карась і Наталя Колошняк, які досліджують особливості пісенної культури переселенців з України. А Павло Головчук і Павло Кухаренко додають розвідки про переселення українців до Боснії.

У наступному, шостому випуску, крім фахових статей уже згаданих авторів, вміщено розвідку львівського історика Ярослава Дашкевича про трагічну постать отця Гавриїла Костельника, якого російські більшовики

● ЧЛЕНИ ТА ДРУЗІ ТОВАРИСТВА УКПТ «КОБЗАР» ЗАГРЕБ

примусили взяти на себе роль організатора так званого возз'єднання Української греко-католицької церкви з московською православною в 1946 році. Ця публікація доповнюється відгуком отця Олега Гірника та його окремою статтею про вихідця з тутешніх теренів Костельника, його спроби визначитися з власною релігійною й національною ідентичностями.

Насичений різноманітною інформацією і останній, сьомий том. У ньому важливою є стаття директора Інституту досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара Національного університету «Острозька академія» Алли Атаманенко «Діяльність українців Хорватії під час російсько-української війни (лютий 2022-липень 2024)». Особливо ж знаковим є в ній те, що вже 25 лютого 2022 р. парламент Хорватії у присутності членів української меншини та Посла України в Хорватії ухвалив Декларацію на підтримку України. Відтак з того дня ця країна постійно надає Україні військово-технічну допомогу. Зокрема, вже тоді Україні було передано всі 14 хорватських гелікоптерів Мі-8.

Водночас у статті наголошується і на важливості «гуманітарної підтримки України, для якої громадою та організаціями, з якими співпрацюють українські об'єднання, збираються кошти, здійснюються поїздки до численних міст та сіл з гуманітарною допомогою, реалізовується підтримка українських військових і дітей, які приїждять на лікування та відпочинок. І не менш важливим напрямом роботи є підтримка численних втікачів від війни в Україні, значна кількість яких сьогодні перебуває в Хорватії».

І найважливіший аспект: який внесок кожного з тих двох тисяч українців, котрі мешкали в Хорватії до початку

широкомасштабної російської агресії проти їхньої історичної Батьківщини, в майбутню перемогу нашого народу – ось та червона нитка, яка проходить через усю статтю поважної авторки.

У такому ж ключі подається матеріал професорки Київського університету імені Бориса Грінченка Галини Саган щодо діяльності українських діаспорних громад Хорватії та Сербії в справі матеріальної й моральної підтримки біженців з України. І в цьому плані авторка наголошує про важливість ініціативи проведення Першої балканської зустрічі українських організацій за кордоном, а також зустрічі українських громад Південно-Східної Європи.

І тут треба наголосити, що укладач чергового числа «Українці Хорватії. Матеріали і документи» Славко Бурда намагається донести до читачів максимум інформації про перебіг подій російсько-української війни, загострити їхню увагу на тому, що спектр проблем цієї трагедії для нашої нації не обмежується лише матеріальною підтримкою воїнів Збройних Сил України й вимушених біженців з рідної землі.

Він хоче, аби кожен, хто візьме до рук пропоновану книгу, зрозумів, що війна триває не тільки на полі бою, вона особливо точиться в інформаційному просторі не з меншою затятістю, оскільки ворог застосовує різні маніпуляції для того, аби ввести в оману міжнародну спільноту щодо справжніх причин агресії імперської росії. Мета одна – підірвати довіру світу до справедливої боротьби українців за свою свободу, територіальну цілісність і державний суверенітет.

Саме цим, очевидно, необхідно пояснити те, що упорядник включив до збірника публікації автора цих рядків

про ідеологічне протистояння української історичної пам'яті фальсифікаціям російської пропаганди, яка хотіла подати наше минуле як нібито спільний з московитами процес, а відтак і далі викривляти реалії, викрадаючи не тільки наших дітей, а й наших геніїв, яких подає як «ісконно русских».

Насамкінець необхідно зазначити, що Славко Бурда вже завершує підготовку чергового, восьмого випуску збірника «Українці Хорватії: матеріали і документи». Крім актуальних розвідок уже відомих авторів цього видання, в ньому можна буде прочитати статтю Ірини Дундяк про загребський період творчості Якова Гніздовського, а Ганни Карась – про творчий діалог цього митця з Мар'яном Кузаном. Свої публікації про роль УГКЦ в збереженні української національної ідентичності на Балканах пропонують Віталій Козінчук, Микола Цап і Юстин Бойко.

Знову ж таки, географічні рамки збірника розширюються, оскільки в ньому буде вміщено статтю Людмили Попович «Русини й українці у Сербії» і розвідку Славка Бурди «Внесок і діяльність владики Діонізія Нярадія серед українських греко-католиків у Боснії та Герцоговині».

Тож можна цілком погодитися з міркуваннями вже згаданого Славка Бурди про цінність «цієї спільної праці та серії вже виданих семи антологій та її продовженням у цій живій енциклопедичній справі збирання матеріалу для написання історії української діаспори в Хорватії та на теренах південних слов'ян».

Володимир Сергійчук, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії світового українства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕКСПЕРТНИЙ АНАЛІЗ ТА РЕЦЕНЗІЯ СЬОМОЇ АНТОЛОГІЇ «УКРАЇНЦІ ХОРВАТІЇ: МАТЕРІАЛИ ТА ДОКУМЕНТИ»

(Кн.7. Підготував Славко Бурда. Загреб, 2024.)

Українські громади в сучасному світі мають особливу, лише їм притаманну, історію, яка завжди пов'язана як з історією України, так і з історією держави, в якій вони перебувають. Українці Хорватії є однією з найдавніших етнічних груп цієї держави та взагалі, однією з найбільш давніх українських діаспор у світі. Нащадки переселенців з українських земель, які від XVIII ст. селились в Хорватії, до сьогодні зберігають українську ідентичність. У період незалежності України, а особливо в умовах сучасної неспровокованої російсько-української війни кількість українців у Хорватії збільшилась, що дещо вплинуло на ситуацію з розвитком громади, бо новоприбулі створили і власні організації, в яких намагаються серед іншого зберігати власну ідентичність.

У цих умовах дуже важливо вивчати історію хорватських українців, акумулювати і поширювати знання про діяльність громади, відтворювати біографії та розкривати внесок у розвиток української та хорватської культури видатних особистостей українського походження в Хорватії, що вже низку років реалізується у виданні, ініційованому та редактованому відомим громадським діячем, українцем із щирим серцем і активною душею, Славком Бурдою – у збірнику «Українці Хорватії. Матеріали і документи».

Це видання є своєрідним логічним продовженням попередніх спроб проаналізувати та зафіксувати діяльність українців та русинів у Хорватії – книг «Русини й українці у Республіці Хорватія 1991 – 1994» та «Русини й українці в Республіці Хорватії (1991 – 1995)» за редакцією Славка Бурди і є важливим внеском у розвиток хорватської україністики, не зважаючи на те, що видавнича діяльність в Хорватії у цій сфері була доволі активною і протягом років з'явилися як цікаві статейні публікації, так і різноманітні видання. Українські, україномовні, а часом – двомовні періодичні видання («Вісник української громади в Хорватії», «Слово Кобзаря», «Наша газета», «Нова думка» та ін.) є засобом комунікації громади та поширення інформації про Україну і українців у хорватському середовищі, тому вони, крім того, є важливим джерелом до вивчення діяльності організацій. Водночас зміст публікацій збірника «Українці Хорватії. Матеріали і документи», в тому числі й його сьома книга, відрізняється від інших періодичних видань українців у Хорватії в першу чергу тим, що ці публікації розкривають історичний контекст діяльності хорватських українців. Крім того, більшість досліджень є фаховими і науковими, написаними з оперттям на широку джерельну базу.

Саме тому рецензований збірник посів своє унікальне місце серед інших видань українців та українців Хорватії, бо його матеріали стали вагомим внеском у розвиток хорватської та балканської україністики, а також площадкою для співпраці дослідників з Хорватії і України. Тому варто продовжити огляд видання, зроблений викладачем Володимирського педагогічного фахового коледжу імені Агатангела Кримського Миколою Нагірним, характеристикою сьомої книги збірника, виданої у 2024 році як і всі інші томи – за редакцією Славка Бурди.

Як свідчить вступна стаття редактора С. Бурди до сьомої книги, підхід до її підготовки вже традиційно пов'язувався із співпрацею авторів з Хорватії та України. Серед перших – не лише українці і не лише вчені, а й безпосередні учасники подій, тому їхні праці часто є осмисленням минулого й сучасності і важливим історичним джерелом, навіть якщо не написані у жанрі спогадів. Автори з України в сьомій книзі видання кількісно переважають, що свідчить про інтерес до українсько-хорватської проблематики в українському науковому середовищі. Книга виявилась чималенька за обсягом: 432 сторінки.

Авторами різноматематичних досліджень до сьомої книги «Українці Хорватії стали шістнадцять дослідників. За тематикою публікації можна систематизувати за кількома напрямками. Змістовно пов'язаними є статті Алли та Віктора Атаманенків та Галини Саган, в яких досліджується діяльність українських громад Хорватії (у першій статті) та Хорватії і Сербії (у другій статті) під час російсько-української війни. Перше дослідження є певною мірою продовженням роботи А. Атаманенко, опублікованої у шостій книзі видання і присвяченої висвітленню зусиль української діаспори, хорватського уряду та суспільства з адаптації українських біженців до нових умов життя. В рецензованій статті автори зацентрували увагу на підтримку громадою і хорватським урядом та парламентом воюючої України й українських вимушених мігрантів до Хорватії під час повномасштабного російсько-українського протистояння, адвокацію інтересів України в Хорватії українськими організаціями.

Доктор історичних наук, професор Галина Саган на основі порівняльного методу висвітлює координаційну діяльність українських організацій Балканського півострова в межах спільних конференцій, а також зіставила підходи до допомоги біженцям з України в Хорватії та Сербії. Дослідження побудовано на матеріалах міжнародних та національних організацій, а також повідомленнях у медіа, на підставі чого авторка зробила справедливий висновок щодо переважання інформації в пресі (в тому числі й інтернет-виданнях) про допомогу в Хорватії українським біженцям порівняно з відносно незначною кількістю подібних повідомлень у медіа Сербії. Втім, допомога Сербії Україні під час війни також є суттєвою, що доведено дослідницею на основі офіційних матеріалів та повідомлень ЗМІ, чим нею було спростовано усталений стереотип про проросійську позицію офіційного Белграду.

Вже традиційно у збірниках «Українці Хорватії. Документи та матеріали» публікують дослідження фахівців та фахівчині з Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. У сьомій книзі збірника низка досліджень, в тому числі й написаних прикарпатцями, присвячена біографістиці, часом – у поєднанні з музикознавством. Так, знаходимо у виданні

роботу доктора мистецтвознавства, професора Ганни Карась про дружбу визначного українського композитора, піаніста, музикознавця та педагога Бориса Кудрика та відомого богослова, філософа, дослідника та літератора священника о. Гавріїла Котельника. Авторка, провівши ретельне розслідування, зуміла відповісти на питання: що єднало цих двох різних людей? Як переплітались їх життєві дороги? Спираючись на архівні та опубліковані матеріали, Ганна Карась відтворила біографії обох героїв дослідження. Якщо творчість Б. Кудрика була пов'язана переважно з Галичиною (хоча музичну освіту він отримав у Відні, у Віденській академії музики), біографія о. Г. Котельника була пов'язана як з Галичиною, так і з Балканами, де він народився на території Воєводини, початкову освіту отримував у Вінковцях (Славонія) і Загребі, далі він навчався у Львові та Фрибургу (Швейцарія). Але значна частина життя отця пройшла у Львові, де він став одним з провідних греко-католицьких діячів. Дослідження демонструє складність та переплетеність двох людських доль, пов'язаних Львовом, Українським Богословським науковим товариством та Українською Католицькою Богословською Академією, де обидва викладали. Г. Карась у статті висловила припущення, що розділ роботи Б. Кудрика про М. Вербицького, який був надрукований хорватською мовою в Загребі в Кирило-Мефодіївському віснику 1938 року, потрапив до Хорватії завдяки сприянню о. Гавріїла Котельника. Водночас, Б. Кудрик у своїх солоспівах на тексти українських поетів, використав і два тексти о. Г. Котельника, і отцю могли належати самі наспіви солоспівів, написаних бачвансько-сримським діалектом, які були інтерпретовані Б. Кудриком. Слушним є висновок дослідниці про близькість цих людських доль, непересічних для української культури і перерваних радянською комуністичною системою. Заслугою дослідниці є введення до наукового обігу інформації про солоспіви Б. Кудрика на слова о. Г. Котельника.

Не менш цікавою є дослідження доктора мистецтвознавства, професора Віолетти Дутчак про етномузиколога і композитора, теоретика та диригента, священника за фахом Онуфрія Тимка і його збірник «Наша пісня (пісня)». Ця робота базована на різноманітних джерелах, але головним об'єктом фахового аналізу була саме збірка. Авторка не лише розкрила біографію відомого музикознавця, а й довела значимість збірки його етномузикознавчих праць, які зберегли для читача знання про традиційну музичну культуру південнослов'янських русинів (руснаків). Важливо, що видання містить нотні записи, тексти та музично-етнографічну наукову документацію, що дозволить відтворити записані твори, що вже було здійснено в хорових обробках відомого хорватського етномузиколога В. Жганеца. Перший том книги включав не лише пісні регіональні, а й широко відомі твори «Взяв би я бандуру», «Чорні очі» та інші, твори, написані на вірші Т. Шевченка. Але, як стверджує авторка статті, автора (й упорядника) збірки в першу чергу цікавили тексти, написані бачвансько-сримським діалектом, до яких він сам писав мелодії. Другий том включає танцювальні мелодії на тексти, написані як бачвансько-сримським діалектом, так і популярні в різних регіонах України. Авторка відзначає, що до тому включено й коломийкові мелодії, записані від скрипалів в Коцурі, Вербасі, Руському Керестурі, до окремих додано тексти. Танцювальні мелодії, як популярні, так і авторські включено до третьої книги. Видавцями було

▶ ВАЛЕРІЙ ВЛАСЕНКО, ІСТОРИК

▶ АЛЛА АТАМАНЕНКО, ІСТОРИК

▶ ГАННА КАРАСЬ, МУЗИКОЗНАВЕЦЬ

▶ ВІОЛЕТТА ДУТЧАК, МУЗИКОЗНАВЕЦЬ

▶ МИКОЛА НАПРНИЙ, ІСТОРИК

▶ ОКСАНА ГУЛА, ІСТОРИК

▶ ГАЛИНА САФАН, ІСТОРИК

▶ АННА ЛИМИЧ ВОЙНАРОВИЧ, ПОЕТЕСА

▶ ВОЛОДИМИР СЕРГІЙЧУК, ІСТОРИК

надруковано й четверту частину, в якій використовувались аналітичні матеріали з часопису «Шветлосц» та авторського репертуарного видання «Наша лірика». Високо оцінює В. Дутчак теоретичну частину видання, в якій О. Тимко осмислив зафіксовані твори. Погоджуємося з висновком дослідниці про потребу музично-виконавського поширення збережених творів, підкреслимо: особливо мало відомих сьогодні.

Відомому українському фольклористу, етнографові та громадському діячеві Володимир Гнатюку та його збірнику «Угоруські духовні вірші» присвячене дослідження викладачки Прикарпатського університету кандидата мистецтвознавства Наталії Федорняк. Кожне з численних досліджень про видатного фольклориста, розкриває якийсь із маловідомих аспектів його діяльності. Робота Н. Федорняк присвячена опрацюванню його внеску у вивчення фольклору Угорської Русі і, зокрема, угоруських духовних віршів з наявних у В. Гнатюка угоруських рукописів, які він віднайшов на території закарпатської України. Підкреслюючи їх давнє походження, автор називає їх не піснями, а духовними віршами, які мають власні ознаки та є своєрідною адаптацією книжних кантів та псалмів до розуміння пересічним слухачем. Важливим є спостереження авторки про те, що більшість зразків духовних віршів, упорядкованих В. Гнатюком, засвідчують вже їх пісенні форми поширення, які на межі XIX – XX ст. побутували в середовищі кобзарів, лірників, опісля стали основою для хороших аранжувань.

Від традиційних біографічних досліджень відрізняється за змістом дослідження-спомини рівненської поетеси і письменниці Анни Лимич про роботу її чоловіка, Св. Пам. Андрія Лимича щодо пошуків та збереження інформації про свій рід, про розшуки, пов'язані з хорватським походженням прізвища, про проведення з'їздів представників роду, пошуки його витоків на хорватській землі, контакти з хорватськими урядовцями і політиками, в тому числі й найвищого рівня – Президента Республіки Хорватія п. Степана Месича, українськими та хорватськими дипломатами, що зрештою було неординарним, унікальним за реалізацією пошуком та налагодженням зв'язків між Україною і Хорватією. Доповненням до цього тексту авторки є виправлений передрук з книги «Ми – Рід Елеми» про хорватських громадських діячів та українського дипломата його високоповажності Василя Кирилича – всіх, хто був причетний до розвитку українсько-хорватських відносин через Рід.

Діяльність загребського ансамблю «Кобзар» на основі широкої джерельної бази відтворили аспірантка та викладач того ж Прикарпатського національного університету Марія Мартинюк і Богдан Парумба, що зафіксувало історію колективу, його склад, продемонструвало репертуар і в цілому – дало якісну характеристику діяльності, яка сприяла не лише поширенню популярних та відомих пісень, а й популяризувала також ті, що зберігали культурні надбання українців Хорватії. Авторі фахово проаналізували музичну складову творів, довівши, що більшість популярних народних пісень, які виконувались колективом, за метроритмом споріднені саме з піснями дунайського регіону. Дослідження також демонструє, що репертуар ансамблю крім традиційних народних пісень включав також твори з «золотого фонду» української естради 1960-х – 1980-х років XX ст. Оновлення та нового життя ансамблю надало

залучення нових виконавців з останньої міграційної хвилі, що дозволить зберегти традиції колективу, як справедливо зауважили автори.

В сьомій книзі також вміщені три тексти авторства відомого дослідника доктора історичних наук, професора Київського університету імені Тараса Шевченка Володимира Сергійчука. В першому з них «Ювілейний саміт НАТО для України як перший Ліонський собор автор осмислити на рівні порівнянь політику Європи 13 століття щодо можливої агресії з боку Золотої Орди та інших історично пізніших подій з сучасністю, зокрема ювілейного Вашингтонського саміту НАТО. Друга стаття може розглядатись у межах дискусії про кількість жертв Голодомору 1932-1933 рр., яка вже довгий час триває в Україні. В третій – «Декомунізація через ... деукраїнізацію?» автор обговорює важливість врахування під час перейменування вулиць населених пунктів внеску відомих діячів – українців за етнічним або географічним походженням при формуванні політики пам'яті через міську топоніміку. У четвертому тексті – «Ми в росії на своїй землі» В. Сергійчук у зв'язку з прийняттям Указу Президента України Володимира Зеленського від 22 січня 2024 року на основі документів часів кагановича характеризує історію українських земель, які сьогодні входять до складу росії.

Публікація в сьомій книзі оглядів діяльності інституцій української національної меншини в Республіці Сербія авторства українського письменника, перекладача, журналіста, культурно-освітнього та громадського діяча з Воєводини Ярослава Комбіля та характеристика інтеграційно-асиміляційних процесів у збереженні ідентичності українців у Хорватії Президента Українського культурно-просвітнього товариства «Кобзар» і редактора часопису «Слово Кобзаря» Славка Бурди є близькими за тематикою. Обидва автори пишуть про українські громади в двох балканських країнах і пов'язані з ними характеристики та явища, які знають чи не найкраще.

В дослідженні відомого громадського діяча Славка Бурди «Інтеграційно-асиміляційні процеси у збереженні ідентичності українців у Хорватії» на основі Конституції Республіки Хорватія розкрито права й становище національних меншин, схарактеризовано якісні та кількісні (на основі перепису населення) показники української громади, яка з об'єктивних причин сьогодні з труднощами зберігає власну мову і культуру. Автор справедливо стверджує, що основою для збереження ідентичності були і залишаються родина, церква, школа та церковні, освітні й культурно-інформаційні інституції. З тексту читач дізнається про громадські об'єднання-організації української національної меншини, їх представленість у Раді у справах національних меншин у Республіці Хорватія та представництво в Хорватському парламенті як певні інструменти впливу на внутрішню політику щодо національних меншин. Важливими є розміркування С. Бурди щодо можливостей збереження ідентичності українців у Хорватії, на основі аналізу політики держави та в цілому, Європейського Союзу, про роботу української меншини не лише в напрямі збереження власної ідентичності, а й її діяльності на шляху поширення в РХ інформації про хорватських українців та Україну, що сприяє встановленню добросусідських відносин між державами.

В статті українського письменника, перекладача,

журналіста і громадського діяча Ярослава Комбіля «Огляд діяльності інституцій української національної меншини в Республіці Сербія» знаходимо коротку історію української громади, характеристику процесу її громадської самоорганізації й утворення внаслідок нього культурних та інших громадських організацій, що значною мірою сприяло збереженню національної ідентичності й вплинуло на процес інституційного оформлення, від початку 1990-х років, коли виникла незалежна Українська Держава, української національної меншини в Сербії, можливості факультативного вивчення української мови і національної культури в початкових школах, змін в інформаційному середовищі держави, які впливали на розвиток української меншини. Я. Комбиль з бажанням сприяти розвитку цього непростого середовища, в дослідженні критично осмислює проблеми, які існують сьогодні в наявних організаціях, дає конкретні зауваги і пропозиції щодо вдосконалення вивчення української мови та проведення інформаційної роботи в медіа, популяризації української культури.

Окремий блок складають публікації джерельних матеріалів, різних за характером і змістом, але важливих, цікавих і корисних для читача. Першою серед них є публікація (яка є передруком з журналу «Шветлосц» у Новому Саді) листування Апостольського Адміністратора однієї з частин (з осідком у Хусті) Мукачівської Єпархії Діонізія Няраді з митрополитом Андреем Шептицьким, яке включає 120 листів та повідомлень на поштових картках за 1902–1938 рр. Публікація листування підготовлена доктором богослов'я та патристичних наук Юстином Бойком і включає також дві передмови, одна з яких написана для журналу «Шветлосц», друга є частиною цієї публікації. Упорядник листів опрацював і біографічний нарис владики Діонізія Няраді, який відображає основні етапи життя пастиря, а також подав опис й основні характеристики довготривалого листування, що зберігається в архівних фондах ЦДІАУЛ. Схарактеризував упорядник і власний підхід до опису змісту епістолярія, публікація якого є цілком відповідною вимогам археографії.

Важливим джерелом до історії українців на балканських теренах є й оприлюднений у сьомій книзі видання текст другого розділу споминів Антона Ґралюка «Українці Боснії після Другої світової війни», в якому автор оповідає історію своєї родини, через яку розкриває історію поселення та проживання українців на теренах Боснії та Хорватії. Спомини розкривають традиції, духовний зв'язок з родиною, з церквою, матеріальні, політичні, культурні особливості життя, зокрема, культурно-освітню працю українців у Вуковарі. Приділяє автор увагу і інституціоналізації громадського життя – створення Союзу русинів-українців Хорватії. Ці спомини, без сумніву, будуть корисними для розуміння історії перебування українців на Балканах.

Дуже цікавим і важливим джерелом для дослідника життя українців у Галичині та в інших країнах є підготовлене

українським журналістом та громадським діячем Михайлом Ляховичем інтерв'ю «Життєві мандри Івана Оборського». В ньому знову ж через історію Людини та Родини дослідник може побачити особливості тогочасного життя галицького селянства, зрозуміти вплив на звичайну людину обставин, які спричиняють міграції і багато іншого. Текст є важливим джерелом з історії України та українців та їх сусідів також у балканських країнах, бо в ньому є оповідь про їх традиції й звичаї, їжу, особливості життя і побуту. Присутня подібна інформація і про сусідні народи – євреїв, москалів (за текстом) та ін. Важливо, що інтерв'юєр зберіг особливості мовлення І. Оборського, яке має діалектичні особливості та включає впливи інших мов, що робить інтерв'ю цікавим не лише історикам, а й діалектологам.

Сьома книга видання «Українці в Хорватії. Матеріали і документи» завершується післямовою з короткою характеристикою публікацій видання професора Київського університету Володимира Сергійчука, з яким щиро погоджуємося в тому, що всі публікації не були випадковими в книзі, вони були старанно відібрані її упорядником Славком Бурдою.

І дійсно, книга є не лише результатом наукових досліджень її авторів. Особистість її упорядника Славка Бурди, його підхід до відбору статей та джерельних матеріалів позначилися на змісті публікацій. Його невтомна робота, часте листування з кожним із авторів, надання джерельних матеріалів для написання досліджень, про що з вдячністю згадують в роботах професорки Г. Карась та В. Дутчак, є свідченням великого бажання дослідити історію українців в Хорватії, залишити ці знання для майбутніх поколінь. І тут не важливо, чи в збірнику з'являються передруки з інших – друкованих чи електронних видань, бо мета видання – зібрати ці публікації в одному місці, зберегти для зацікавленого читача, в тому числі й для майбутніх поколінь.

Алла Атаманенко, доктор історичних наук, професор, директор Науково-дослідний центр «Інститут досліджень української діаспори імені професора Любомира Винара» Національного університету «Острозька академія», Острог, Україна

Українське культурно-просвітнє товариство «Кобзар» Загреб

Устрінська вулиця 13, 10000 Загреб, Республіка Хорватія

ЗАГРЕБ, 2025